

NADER

DANKBAAR
GEREFORMEERD

12

JAARGANG 27
DECEMBER 2020

BEKEKEN

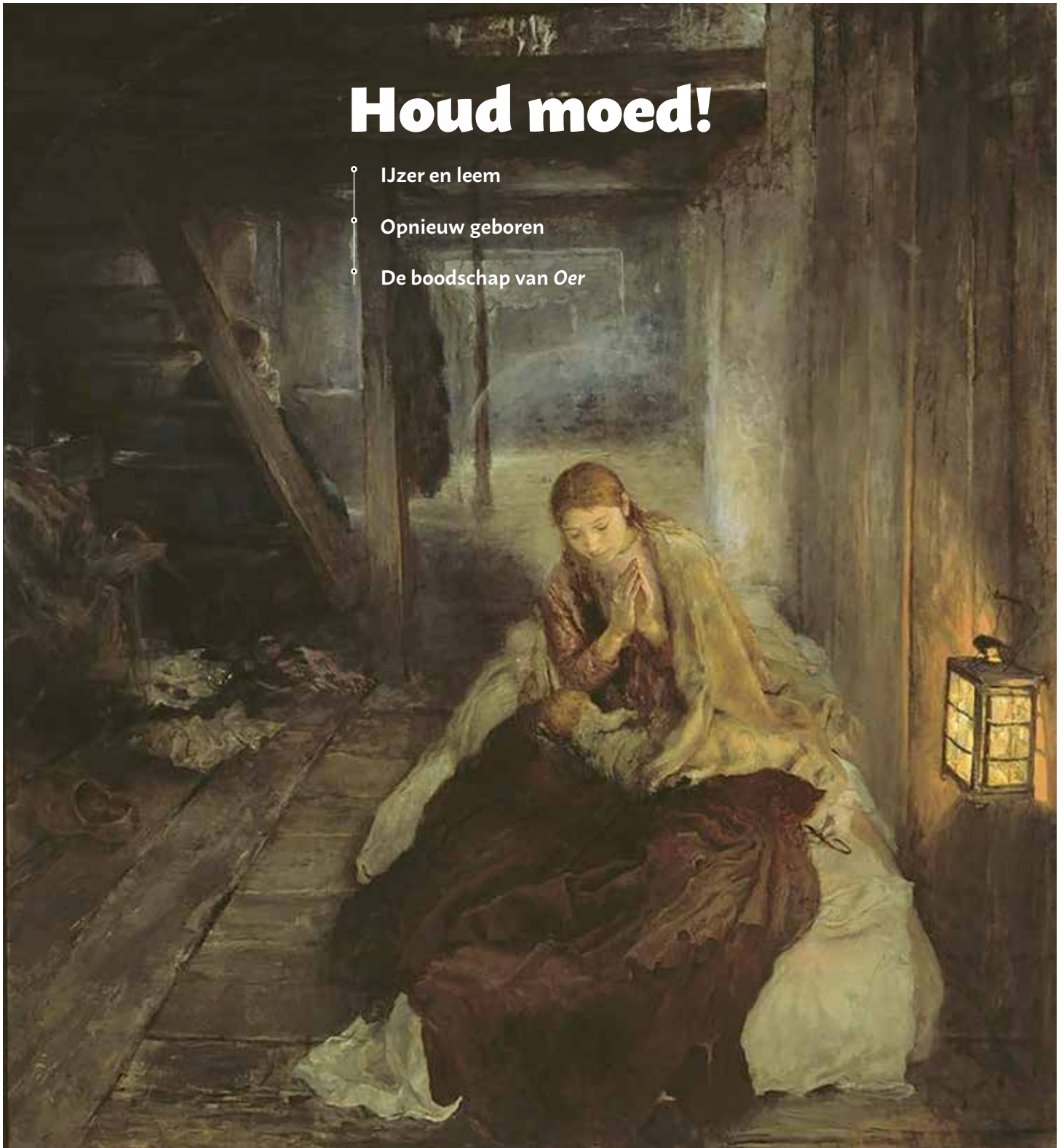
WOORD & WERELD MAGAZINE

Houd moed!

IJzer en leem

Opnieuw geboren

De boodschap van Oer

Redactioneel

'Hoe nu verder?' Deze vraag houdt de gemoederen binnen de GKv heel erg bezig. Dat bleek ook uit de reacties op het artikel dat ik schreef in het vorige nummer. Die reacties variëren nogal sterk. Voor de een gaat *Nader Bekeken* niet ver genoeg: is het nu niet de tijd om met de GKv te breken? Voor de ander gaan we te ver: moeten we nu niet een meer verzoenende toon spreken in plaats van de ander te betichten van een verkeerde manier van bijbellezen?

Nader Bekeken is een opinieblad waarin ontwikkelingen in kerk en wereld worden beschreven en tegen het licht van Gods Woord worden gehouden. We zien dit als onze verantwoordelijkheid die we op dit moment van de Here krijgen. We zullen dan ook blijven wijzen op het feit dat er binnen de kerken sprake is van een verkeerde manier van omgaan met de Schrift. In dit nummer zal Jan Wesseling laten zien dat deze manier ook doorwerkt in de kijk op de kerkorde.

Ten slotte is het goed om hier stil te staan bij het overlijden van prof. Jochem Douma op 7 november jl. Prof. Douma heeft veel betekend voor onze kerken. Met dankbaarheid denken we terug aan de invloed die hij heeft gehad op de ontwikkeling van het gereformeerde leven.

De kerk viert Christus' komst ook nu in de verwachting van zijn wederkomst. Na het in veel opzichten bijzondere jaar 2020 wensen we u goede moed voor 2021. God zorgt!

Pieter Boonstra

- 422 **REDACTIONEEL**
PIETER BOONSTRA
- 423 **SCHRIFTLICHT**
Moed houden!
PIETER SCHELLING
- 426 **ACTUEEL**
Een kerkorde van ijzer en leem
JAN WESSELING
- 430 **THEMA**
Oer zet je op het verkeerde been
ANNE VAN DER SLOOT
- 436 **WOORDWAARDE**
Je hebt alles gegeven
GERT KWAKKEL
- 439 **COLUMN**
De geur van het oude jaar
GIJS ZOMER
- 440 **GETUIGEN VANDAAG**
Opnieuw geboren
PETER DROST
- 442 **INGEZONDEN**
Zijn liefde blijft bestaan
BAS LUITEN
- 443 **REACTIE**
Gods geduld houdt eens op
HENK DROST
- 444 **NIEUW CAHIER**
Hemel en hel
ADRIE FLIPSE
- 445 **GELEZEN**
• Gaan voor God – aanrader!
HENK DROST
• Sola Scriptura
PIETER BOONSTRA
- 451 **UIT ANDERE BLADEN**
• Tastbare trouw
• Schuldbelijdenis voor het tekortschieten van 'de' kerk in oorlogstijd?
• Vrede voor de stad
• Trots op de carrière van je kind
PERRY STORM
- 460 **GEDICHT**
De zaligen. Len Borgdorff
GERT SLINGS

*Nieuw licht
op een bijbelgedeelte*

BEELD
NATALIA
VYSHNEVA

Moed houden!

*Schuilen doe ik
bij de HEER...*

(Psalm 11) ▶

Vlieg als een bedreigde vogel gauw naar de bergen

Maar David is echt gevlucht. **Wat is hier dan aan de hand?**

In wat voor wereld leven we toch...? Er gaat geen dag voorbij of er is weer nieuw nieuws over bedrog en geweld. Je wordt er soms doodmoe van. Het meest beestachtig gemene is soms nog niet erg genoeg. De overheid met haar sterke arm lijkt vaak achter feiten aan te lopen. En als je nog eens probeert uit te komen voor je christelijk geloof, geeft dat ook weer vermoeiende spanningen.

Wat moet een christen in zo'n wereld? Is het maar niet het beste om contacten zo veel mogelijk te vermijden, de tv uit te laten of zelfs weg te doen, en deuren en ramen geestelijk te sluiten – kortom: een goed heenkomen te zoeken en betere tijden af te wachten?

David, de door God gezalfde opvolger van Saul als Gods koning in Israël, verkeerde aan het hof in net zo'n situatie. En hij dichtte er een lied over, Psalm 11. Een kort en krachtig gedicht met woorden en beelden die we zomaar op onze situatie kunnen toepassen. En de Heilige Geest, de Schrijver van de Bijbel, zorgde dat wij het kunnen meelesen. Om wijs te worden, moed te houden en hoop te hebben.

Vluchten!

Wat is Davids situatie?

Op de een of andere manier is zijn leven in gevaar aan het hof van Saul – we kennen de verhalen. Maar er zijn mensen die hem ervoor waarschuwen. Ze zeggen: Vlieg (meervoud!) samen met uw mannen als een bedreigde vogel gauw naar de bergen – ruw berggebied met z'n bossen en rotspartijen waar zo'n bedreigde vogel thuishoort. Want er dreigt dodelijk gevaar: zondaars hebben het op uw leven gemunt. En erger: u hebt geen schijn van kans, David. Want

het is hier geen rechtsstaat meer. De grondslagen van het recht en van de bescherming van persoon en bezit zijn vernield.

Dus, David: wegwezen met uw mannen, en gauw!

Dichter David wist hoe waar deze waarschuwingen waren. Zelfs zijn hartsvriend Jonatan drong er bij hem op aan: Maak dat je wegkomt en gauw! (1 Sam. 20:35v). Het werd het begin van een jarenlange zwerftocht door het bergland van Juda en zelfs daarbuiten (1 Sam. 21 - 2 Sam. 1).

Vluchten dus – er zat niets anders op voor David. Helder.

Schuilen bij God!

Ja, maar dit beeld van de situatie klopt niet met wat David zelf zegt in Psalm 11. Hij opent de psalm met een krachtige verklaring: Vluchten naar het bergland om te schuilen voor het gevaar? Nee, schuilen, dat doe ik bij de HERE. En verontwaardigd: hoe durven jullie dan te zeggen dat ik vluchten moet? Maar David is echt gevlucht. Wat is hier dan *wel* aan de hand? Hoe kan hij die vlucht dan zo hartgrondig afwijzen? Wel, er was meer dan de haat van Saul. De mensen die schijnbaar bezorgd waarschuwen, willen David definitief weg hebben, weg van het erf van Gods volk en weg bij de troon (zie 1 Sam. 26:19b).

Maar, zegt David, dat zal niet gebeuren. Want ik schuil onder de vleugels van de God die mij op de weg van het koningschap heeft geplaatst. De God die in de hoogte woont en troont, maar in de breedte alles overziet en in de diepte met toegeknepen ogen doorzoekt wat de mensen bezielt. Hij zal ervoor zorgen dat zijn plan met mijn leven doorgaat.

Wat een weldadige rust ademt het vierde vers van Davids lied. Het is dezelfde rust die we horen van Davids grote Zoon, onderweg op zijn laatste reis naar

Zo kun je moed vatten

voor het vervolg van je weg onder de mensen

Jeruzalem. Een paar farizeeërs tippen Hem dat Hij haast moet maken, want er is dreiging van de kant van Herodes. Maar Hij reageert: Ga die vos maar zeggen dat Ik mijn reisplan niet wijzig, want er is een Ander die mijn agenda bepaalt (Luc. 13:31v).

Moedig voortgaan

Zo kun je moed vatten voor het vervolg van je weg onder de mensen. Want onder Gods leiding is je perspectief ook helder. Hij is keurend bezig (vs. 4b-5). En de wet van zijn heilig paleis (vs. 4a), dat is de wet van het evangelie van de genade en de verzoening. Hoe staan de mensen tegenover dat evangelie van het kruis? Willen ze van genade leven of houden ze zichzelf overeind?

Als ze eigen baasjes zijn, zegt David, dan 'houden ze van geweld': om zich staande te houden. En naast het geweld van onderdrukking en vervolging zijn er duizend-en-één vormen van geweld tussen de mensen: van woorden, geld, charmes, aantallen, kennis, (schijn) vroomheid.* We hebben er dagelijks mee te maken en vervallen er soms zomaar zelf in.

Maar aan dat geweld heeft God een geweldige hekel. En Hij straft het als Sodom en Gomorra in een verwoestend eindgericht. Een *eindgericht* – dat vuur mag *nu* nog het vuur van vurige kolen zijn, op het hoofd van ieder die Gods redding nog afwijst. Maar wie vijand wil blijven, heeft geen schijn van kans. En misschien is de rechtsstaat kapot, maar er is een andere Rechter bij wie je veilig bent. Hij heeft het recht lief. Durf maar alleen te staan en zijn recht te verdedigen, want Hij zal het je lonen!

Hij geeft je uitzicht op zijn troon en op zijn vriendelijk stralende gezicht. Zoals Stefanus het recht van Christus verdedigde en Hem ineens stralend mocht zien staan aan de rechterhand van de Vader (Hand. 7:55v).

Herkenning?

Wat moet een christen in deze wereld? En wat kan hij met Davids Psalm 11? Wij zijn geen gezalfde koning op weg naar de troon van Gods volk en al helemaal geen gezalfde Messias onderweg naar zijn kruis, opstanding en verheerlijking. Maar we staan wel in zijn dienst om zout voor de wereld, licht voor de mensen en een stad op een berg te zijn (Mat. 5:13-16). Dat is onze positie en onze taak in Gods wereld en onder Gods mensen. Satan wil wat graag onze ruimte beperken. Vluchten dus, en je pretenities van dat zout en dat licht en die stad maar opgeven? De vijandschap is helder en voor je het weet is je wereld geen rechtsstaat meer. En ben je dan als christen in de wereld nog veilig? Is het dan niet beter om maar te zwijgen of zelfs je biezen te pakken en bijvoorbeeld te gaan emigreren?

Vluchten? Nee, schuilen en moed houden!

Verrassend hoe dan de Geest van Christus ons deze psalm van David onder ogen schuift. Met de afwijzing van het begin, de rust van het midden en het perspectief van het slot. Als je bij de Here schuilt, hoef je juist niet *uit* de wereld weg te vluchten, want je hebt er een plaats en een taak: zout, licht, stad. Een Ander bepaalt je agenda.

En *in* die vijandige wereld kruip je dicht tegen Hem aan, door zijn Woord lief te hebben en dicht bij Hem te leven. Dan groei je in de kennis van zijn wil. En schuilend onder zijn vleugels laten we ons niet uit *zijn* wereld wegdringen en bij *zijn* mensen wegsturen. Met wijsheid en vriendelijkheid zout zijn en licht verspreiden, dat is onze taak. En iedere gelegenheid benutten, zegt de apostel (Kol. 4:5v). En die ongelovige, die je misschien uit de wereld wegkijkt, heb hem maar lief, en laat hem dat merken. Dan hoop je vuur om te redden op zijn hoofd.

In wat voor wereld leven we? En wat moet een christen in zo'n wereld? Akkoord, de kracht waarmee de satan probeert de kerk kapot te maken en ons van het evangelie los te weken, kan je best eens bang maken. Maar als je geloof een zondagszaak wordt, dan haal je het zelf weg uit het publieke domein, zoals dat heet, de straat, de school, de super, de werkplek. Juist daar moet *jjj* laten zien en voorleven hoe lief God zijn wereld en zijn mensen had in de gave van zijn Zoon! En voor jou en hen allen mag het geloof als een verrekijker zijn, waarmee je de toekomst en de glans van zijn vriendelijk gezicht nu al naar je toe haalt. Nu al in een wereld waarvan de grondslagen kapot zijn. En straks als de zonde is uitgeroeid en zijn wereld nieuw is. ■

* Dr. H. de Jong, *Versterkende middelen. Een bundel Schriftstudies*, Kampen, Kok/Voorhoeve, 1989, p. 23v.

Een kerkorde van ijzer en leem

Voor de zekerheid heb ik het besluit er nog maar eens bij gepakt.¹ Het staat er echt: ‘... het verlangen om te komen tot één kerkgemeenschap, op basis van de Schrift als Woord van God, in gebondenheid aan de Gereformeerde belijdenisgeschriften en ingericht volgens de beginselen van het Gereformeerde kerkrecht.’

Al gaat het besluit uit van de mens, wat mij betreft is het een aanstekelijk verlangen. Deze woorden wekken ook vertrouwen en lijken me niet voor tweërlei uitleg vatbaar. Vanuit dit bestek kun je verder bouwen. Hoe verloopt dit bouwproces?

Bouwplan

De Regiegroep GKv/NGK legt nu op de tafels van de Generale Synode en de Landelijke Vergadering een voorstel neer voor een nieuwe kerkorde. De reacties uit de kerken op een eerder publieksconcept hebben tot flinke aanpassingen geleid en er is een nieuwe toelichting bij diverse artikelen geschreven. Daar zit veel werk en toewijding achter! In dit artikel ga ik in op de algemene toelichting bij het voorstel en op de aanbiedingsbrief. Daarbij zal ik me vooral bezighouden met de beweging die tussen de regels door voelbaar is.

Op de publieksversie reageerde ik vorig jaar al.² Mijn inziens was er te weinig oog voor de heilzame heerschappij van Jezus Christus en was het concept onvoldoende vanuit die spirituele realiteit getoonzet. Dat maakte veel gemaakte keuzes meegaand en pragmatisch. Waar het ging over de kenmerken van de kerk, navigeerde het nauwelijks op het kompas van de eigen geloofsbelijdenis en de gereformeerde beginselen van kerkregering. De binding aan de gezonde leer leek te verslapen, het onderwijs daarin leek af te kalven en het publieke verweer tegen allerlei verkeerde leer leek te verstommen. Kortom, het anker verloor grip en begon te krabben.

Katholiek?

De reacties uit de kerken stimuleerden de Werkgroep Toekomstige Kerkorde zich nogmaals te bezinnen op de uit-

gangspunten voor een nieuwe orde. Het belangrijkste daarvoor is, zo stelt ze nu in de Toelichting, 'de katholiciteit van de kerk: hier is ieder welkom die van Christus is. We wijzen alleen af wie Hij afwijst.'

Dat klinkt uiterst sympathiek. Je hebt ook als vanzelf de neiging ermee in te stemmen. Hoe zou je iemand durven afwijzen die Jezus Christus niet afwijst? Maar er wordt wel een onzuiver dilemma gecreëerd. Wanneer de werkgroep te rade zou zijn gegaan bij C. Trimp (of W. van Vlastuin, en vele anderen), dan zou ze ontdekt hebben dat katholiciteit iets anders inhoudt:

'Katholiek geeft aan dat een zaak zich richt op het geheel. Wie van de kerk gelooft en belijdt, dat zij katholiek is, zegt daarmee dat de kerk van Christus zich niet beperkt tot sommige mensen of tot bepaalde landen, rassen en culturen in de wereld, die God geschapen heeft. De kerk is universeel: een kerk voor allen, die God ertoe roepen wil. Zij is er sinds de schepping van de wereld en zal er zijn tot het einde van de geschiedenis. Zij kenmerkt zich door één ding: haar "omhelzing" van haar levende Heer. Zij blijft in de gemeenschap met deze Heer door zijn Woord te bewaren (zie Joh. 14:23, JW). Hoe zij dat doet, heeft de kerk vastgelegd en verantwoord in haar leer. Daarom is haar leer als weergave van het Woord van haar Meester de "katholieke" leer: zij drijft geen deelbaarheid, maakt geen reclame voor een specialiteit, heeft niet het ene jaar dit en het volgende jaar wat anders in de aanbidding, maar laat zich door de Geest rondleiden in de "volle waarheid". In deze "katholieke leer" is de identiteit van de kerk gelegen.³

Verschuiving

Katholiciteit is een eigenschap van de kerk. Het gaat daarbij om de universele, hechte verbinding tussen Jezus Christus, zijn Woord en de heilzame, katholieke leer. Dát maakt een gemeente daadwerkelijk katholiek, ook al komt die misschien samen in een gebouwtje met golfplaten in Costa Rica.

In de omschrijving van de werkgroep wordt de focus echter versmald en verschoven naar het welkom voor de mens, die van Christus is. Die verandering van focus staat niet op zichzelf: volgens de werkgroep is het gemeenschappelijke fundament van de kerk *het geloof dat ons samenbindt*. Dat is wel een merkwaardige switch. In Gods Woord staat het toch echt anders: het tempelhuis van de levende God is 'gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten' (Ef. 2:20). Daarbij gaat het niet om hun persoon, en gelukkig vormt niet ons geloof de basis onder de kerk – dat zou niet best zijn! –, maar het solide getuigenis van apostelen en profeten aangaande Jezus Christus. Hij bouwt zijn kerk door zijn Geest... én zijn Woord (HC, zd. 21). En dan inderdaad: in de eenheid van het ware geloof. Maar dat geloof is geen fundament, maar eerder het samen-

bindend cement. Kortom, al meteen bij de uitgangspunten ligt de basis onder dit bouwwerk scheef.

Vrijheid

Veel aandacht gaat uit naar de verhouding tussen een kerkelijke orde en de vrijheid in Christus. Dat was natuurlijk tussen de GKv en NGK altijd een aangelegen punt. 'Maar' – schrijft de werkgroep – 'was het niet de Reformatie die maande tot terughoudendheid in kerkelijke regelgeving? Zie artikel 32 NGB: een zekere orde is goed, maar ze moet geen barrière vormen tussen Christus en de christenen' (Toelichting, p. 5). De voorgestelde kerkorde is daarom sober en legt een sterk accent op de plaatselijke gemeenten. Dáár klopt het hart van de kerk. Zo ontstaat er veel ruimte voor plaatselijke invulling van de grondregels. Aankomende landelijke regelingen zullen dan ook niet afdoen aan die vrijheid.

Plaatselijke vrijheid staat dus hoog in het vaandel. Desondanks besteedt de werkgroep ruim één pagina (van de in totaal drieënhalve) aan de naleving van deze orde. Dat blijkt nodig. In reacties vanuit de NGK klonk vrijblijvendheid door. Maar nu GKv en NGK elkaar hebben gevonden in hetzelfde geloof (?? In het besluit van 2017 stond dat toch anders?), moet het doel van een kerkorde zijn om aan die eenheid vorm te geven, niet om die weer onder druk te zetten.

Wringen

Je voelt hoe de werkgroep zich in allerlei bochten wringt om tussen de klippen van overmatige regelgeving en vrijblijvend independentisme door te laveren en ergens een consensus te vinden, die voor beide kerkgenootschappen acceptabel is en zoveel mogelijk mensen mee krijgt.

Enerzijds recht op vrijheid, anderzijds is dat altijd vrijheid in Christus, onder zijn heerschappij. Hoe die twee zich dan tot elkaar verhouden en wat daarover in het verleden aan doordenking en wijsheid te berde is gebracht, komt nergens aan bod. En de werkgroep komt er ook niet echt uit, naar mijn indruk. In 2017 werd het verlangen uitgesproken om te

1 Op 11 november 2017 besloot een gezamenlijke vergadering van de Generale Synode van de GKv en de Landelijke Vergadering van de NGK het verlangen uit te spreken om te komen tot één kerkgemeenschap.

2 Jan Wesseling, 'Een nieuwe kerkorde en het recht van Christus', in: *Nader Bekeken* jrg. 26, nr. 12 (dec. 2019), p. 350-353, en 'Een nieuwe orde en het krabbende anker', in: *Nader Bekeken* jrg. 27, nr. 1 (jan. 2020), p. 6-10.

3 C. Trimp, *Kerk in aanbouw*, Goes, 1998, p. 55-56.

bouwen vanuit de beginselen van de gereformeerde kerkregering. Mooi! Maar nog steeds worden die principes nergens expliciet gemaakt en goed doordacht. Dat is methodisch onder de maat. Ik krijg sterk de indruk dat men binnen de werkgroep (en de kerken?) die beginselen helemaal niet helder heeft, laat staan dat men het erover eens is. En ik vraag me af of het hele idee van 'vrijheid' ongemerkt niet een andere invulling krijgt dan in de Bijbel is bedoeld.

Wat overblijft, is een voortdurend appel op inschikkelijkheid, oog voor elkaar hebben en vooral het belang van de ander voor ogen houden (Brief, p. 4). Er is mét al die verschillen eenheid in Jezus Christus. Die verschillen vormen geen barrières, maar bouwstenen voor de eenheid. Zo wordt de kerk een oefenplaats voor het aanvaarden van elkaar in Christus en voor het samenleven in liefde.

Het klinkt allemaal heel vriendelijk en liefdevol. Het is ook eigentijds. Maar is dit ook wat de gereformeerde confessies belijden aangaande de kerk van Christus en waar we ons aan binden? Er wordt niet op gereflecteerd, laat staan getheologiseerd.

Selectief

Hoe komt dat? Naar mijn inschatting wordt dat veroorzaakt doordat er geen gemeenschappelijke ankergrond is. Onder het wateroppervlak zitten grote verschillen. De kerkorde gaat – zo lees ik – over vrede en recht in de kerken en over de vraag hoe we als kerken samenleven (art. A3.1). Dat klopt natuurlijk; maar daar blijft het bij. Horizontaal en pragmatisch in plaats van verticaal en principieel. Ik lees weinig tot niets over het recht van God op zijn gemeenten en over de gezamenlijke gehoorzaamheid aan Hem. Terwijl onze geloofsbelijdenis in artikel 32 NGB daar juist van uitgaat en voor opkomt. Daar staat letterlijk: 'Wij aanvaarden alleen wat kan dienen om eendracht en eenheid te bevorderen *en allen te doen blijven bij de gehoorzaamheid aan God.*' Een kerkorde staat altijd in dienst van de heerschappij van Jezus Christus en de voortgang van zijn evangelie (W. van 't Spijker). Pas wanneer je buigt onder dat 'juk' ben je werkelijk vrij (art. 28 NGB). De samen vrijwillig (!) afgesproken eenheid staat in dienst van de gehoorzaamheid aan onze God en Heer! De manier waarop de werkgroep artikel 32 NGB inzet, is dan ook opvallend selectief.

De gereformeerde kerkregering gaat uit van een wezenlijk andere kijk op hoe Jezus Christus zijn gemeente vergadert en regeert dan het independentistische stelsel. Maar ik merk nergens dat de werkgroep zich van dit verschil bewust is, laat staan dat ze het uitlegt en confessioneel doordenkt. Het blijft bij schipperen, naar twee kanten praten en proberen alle uitersten binnenboord te houden.

Suggestief

Merkwaardig is hoe eenheid negatief geduid kan worden. Volgens de werkgroep werd de eenheid in geloof in de Gkv zichtbaar in eenheid van liturgische vormen en vastomlijnde procedures (Toelichting, p. 6). En dan klinkt het bijna meewarig: 'Dat was de manier die in de Gkv vertrouwd was geworden en het had iets moois, omdat het een gevoel van verbondenheid en onderling vertrouwen ondersteunde. Het wegvallen van diverse voorschriften kan dan als verlies ervaren worden.'

De eenheid wordt zo vooral sociologisch en psychologiserend geduid. Het suggereert iets knus en kneuterigs. Maar het gaat volledig voorbij aan de geestelijke dimensie van en motivatie achter die eenheid. Buiten beeld blijft immers waarmee de huidige Gkv-orde begint: dat 'in de kerk van Christus alles op gepaste wijze en in goede orde dient te gebeuren, om zo de vrede te dienen. Allen staan immers onder de ene Heer, Jezus Christus, het hoofd van zijn kerk' (art. A2).

Ook het nieuwe voorstel heeft geen oog voor deze oergereformeerde en spirituele dimensie achter allerlei regelgeving. Het wegvallen van diverse voorschriften is volgens de werkgroep onvermijdelijk, omdat we tegenover God niet kunnen verantwoorden van die eenvormigheid een breekpunt te maken. Wanneer een nieuwe eenvormigheid groeit, is dat prima, maar wanneer die door de kerkorde wordt afgedwongen, belast dat het gelovig samenleven (p. 6).

En zo wordt de negatieve suggestie gewekt: de eenheid was een 'afgedwongen eenheid'. Tja, dat wil toch niemand? Maar wat is dit voor karikatuur? Heel merkwaardig ook, als je bedenkt dat zes jaar geleden de kerken van de Gkv in goede harmonie een herziene orde rechtskracht verleenden en zich daar *vrijwillig* aan committeerden. Ook merkwaardig, dat ds. Harmannij daar als deputaat intensief bij betrokken was en die regelingen ter synode met verve uitlegde en verdedigde. Vanwaar deze switch? En waarom deze vertekening?

Wij?

Volgens mij komt dat doordat deze orde en dit bouwproces ten diepste beginnen bij de mens en zijn verlangen. De Aanbiedingsbrief zet dan ook in met het visiedocument *Verlangen naar een nieuwe kerk*. Gehandhaafd is dat de geloofsbelijdenissen 'ons geloof' verwoorden. En 'in de plaatselijke kerken wordt het evangelie daadwerkelijk geleefd' – ik zou zeggen 'geloofd', en dat is wezenlijk wat anders. Illustratief vind ik ook de intentieverklaring vooraf: ik lees in totaal achttien keer zinnen die beginnen met het woordje 'we'. Dat is mij te mensmiddelpuntig, te veel vanuit 'ons' en te weinig vanuit God. Daarbij krijgt de Geest een eigen rol toebedeeld. We moeten gevoelig zijn voor Gods Geest (Brief, p. 2), een lerende

gemeenschap zijn, open voor Gods Geest en elkaar (p. 7), en nieuwsgierig zijn naar hoe en waar de Geest aan het werk is (p. 8). De Geest schrijft immers wegen in de tijd (p. 5).

Juist die combinatie van mensmiddelpuntigheid en sensitiviteit voor de Geest vraagt om doordenking. Hoe verhoudt die zich tot de gehoorzaamheid aan het Woord van Jezus Christus en de bijbelse leer? Ook onduidelijk blijft hoe deze openheid voor de Geest in de toekomst zich verhoudt tot datgene wat Hij hééft gedaan en geschonken in de loop der eeuwen. Had juist hier niet de katholiciteit van de kerk veel meer doorberekend kunnen en moeten worden?

Er ligt hier een nieuw, eigentijds spiritualisme op de loer, dat het directe contact tussen de ziel en God het belangrijkste vindt, zodat Bijbel, kerk, dogma's, sacramenten, ambtsdragers et cetera op de tweede plaats komen. Lopen we daarmee niet een behoorlijk risico om alles wat onverwacht en nieuw is, op conto van de Geest te schrijven en zo te claimen?

Deze spiritualiserende insteek gaat hand in hand met de humanistische verdraagzaamheid van de vrome, religieuze mens en zijn vrijheid.⁴ De schriftuurlijke verdraagzaamheid en werkelijke katholiciteit van de kerk raken feitelijk uit beeld. Op termijn valt te voorzien dat vanwege deze subjectivering, spiritualisering en (als gevolg daarvan) individualisering de kerken van elkaar zullen vervreemden en het kerk-verbond op een postmoderne manier zal verbrekken: ieder heeft zijn eigen waarheid.

Solide?

Dit voorstel is een vervolg op het besluit om de gezamenlijke kerk in te richten *overeenkomstig* de principes van de gereformeerde kerkregering. Maar de regiegroep spreekt stelselmatig over een *nieuwe* kerk. Mij is onduidelijk wat de regiegroep ziet als gereformeerde basisprincipes. Sterker, het lijkt erop dat de NGK alleen aan boord van de GKv wil stappen, wanneer die toegeeflijk en ingrijpend van koers wijzigt en *en passant* de nodige basisprincipes van de gereformeerde kerkregering overboord zet.

De nieuwe kerkorde is naar mijn indruk een ijzer-en-leemconstructie van principe en praktijk, van gebondenheid en vrijheid, van Gods Woord en menselijke ruimte. Van ijzer, omdat er wel degelijk sterke, vertrouwde elementen in doorklinken. Maar tegelijk van leem, omdat er vrijheidsdrang, horizontalisering en spiritualisering doorheen gemengd worden, die de constructie van dit nieuwe kerkgebouw aanzienlijk verzwakken. Mijn vrees is daarom dat deze constructie het niet lang gaat houden en dit bouwwerk spoedig verbrokkelt en uit elkaar valt. ■

4 Zie ook Bart van Egmond, 'Een ander fundament', in: *Nader Bekeken* jrg. 27, nr. 10 (okt. 2020), p. 338-341.

**Mijn vrees is
dat dit bouwwerk
spoedig verbrokkelt
en uit elkaar valt**

***OER* ZET JE OP HET VERKEERDE BEEN**

Met het veelgelezen boek *Oer. Het grote verhaal van nul tot nu* willen de auteurs aantonen dat christelijk geloof en wetenschap prachtig bij elkaar passen. Dat is een goed streven. De wetenschap onderzoekt de dingen die door God de Schepper zijn gemaakt en door Hem worden onderhouden, terwijl het geloof belijdt dat Christus kwam om mensen te verlossen van de zonde en om diezelfde schepping te redden van de vloek.

Oer is een fantasieverhaal waarin allerlei bijbelse elementen ingenieus verweven zijn. De grote vraag is echter of de auteurs met dit verhaal recht doen aan het geloof, of liever: aan Gods Woord. In zijn bespreking van het boek (in *Nader Bekeken*, sep. 2020) signaleert Chris Kruse een ernstig probleem: er worden fundamentele noties prijsgegeven over vergelijkbare posities van Adam en Christus. Ik denk dat hij gelijk heeft.

Wat is er dan aan de hand? In dit artikel wil ik dat verhelderen door te laten zien hoe de auteurs schrijven over de eerste dingen, over de verlossing en over de laatste dingen. Theologisch geformuleerd: hoe ze omgaan met

de protologie, de soteriologie en de eschatologie.

1. De eerste dingen (de protologie)

Het ei en het licht

Het verhaal over het ontstaan van alle dingen en de daaropvolgende ontwikkelingen wordt verteld door een proton (een klein deeltje) dat vlak na de oerknal ontstond. Wat aan die oerknal voorafging weet hij natuurlijk niet, maar dat hoort hij van zijn vriendjes, twee andere deeltjes. Eerst was er helemaal niets, behalve de Schepper. Die bedacht en maakte iets moois: een minuscuul ei dat alle natuurkrachten, bouwstoffen, energie en wetten

bevatte. Daarna schiep Hij het licht waardoor het ei ontkiemde, zodat een uitdijend mini-universum ontstond.

Het ei en het Woord

Vreemd eigenlijk dat die vriendjes dat weten, zij hebben het toch evenmin meegemaakt? Waar halen ze hun kennis vandaan? Volgens de Bijbel (Heb. 11:2) is voor kennis van het begin geloof nodig: *'Door het geloof zien wij in, dat de wereld tot stand gebracht is door het Woord van God...'*

Over een ei aan het begin van alle dingen wordt in de Bijbel echter niets gezegd. Dat is pure fantasie. Maar als de vriendjes vertellen dat het licht ontstond doordat de Schepper sprak: *'Er zij licht'*, klinkt er wel een bijbels geluid. Toch klopt er iets niet. Want over het ei horen we niet dat het door Gods spreken ontstond. En dat terwijl de Bijbel zegt dat *alles* geschapen werd door Gods Woord, niet alleen het licht.

Johannes 1 en Kolossenzen 1 zeggen ook *wie* dat scheppende Woord is: de geliefde Zoon van God, de Eerstgeborene van de *hele* schepping. Maar de auteurs van *Oer* kozen ervoor om alles uit een ei te laten ontstaan. Dan wordt het onmogelijk om te zeggen dat alle dingen door het Woord van God geschapen zijn. Want dan zouden het ei en het Woord samenvallen. En dat Woord is Jezus Christus.

Homo Divinus

Volgens het verhaal ontstond de mens in een evolutieproces van miljarden jaren. Op een dag treedt de Schepper dan zijn schepping binnen en bezoekt Womuntu en Maisha (m & v) in de Hof van Eden, ergens in Afrika. Daarmee begint een nieuwe fase in hun evolutionaire ontwikkeling. Van Homo Sapiens veranderen ze in

'Homo Divinus. De mens die door de Schepper is aangesproken. Dat maakt hem voorgoed tot een ander wezen, enig in zijn soort' (p. 59). Zij worden de eerste mensen *genoemd*, niet omdat ze als eerste mensen zijn geschapen, maar omdat ze door hun ontmoeting met de Schepper ontdekken dat zij in een nieuwe gemeenschap met Hem mogen beginnen en de schepping voor Hem mogen verzorgen.

Opnieuw doen sommige elementen denken aan het bijbelverhaal. Het initiatief van de Schepper waardoor Homo Sapiens verandert in Homo Divinus wordt voorgesteld als een soort nieuwe schepping. En als Homo Divinus uit een door de Schepper verboden bron drinkt, herinnert dat aan de zondeval van de mens die de verboden vrucht at.

Maar er ontbreken ook bijbelse elementen of ze worden anders ingevuld. In de Bijbel is de schepping van de mens het feitelijke begin van de mensheid en niet een nieuwe fase in de geschiedenis van een bestaande mensensoort. En aan de zondeval gaat een 'staat van de rechtheid' vooraf.

Geen scheppingsverbond, geen rechtskader

De 'staat van de rechtheid' (een term uit de gereformeerde dogmatiek) houdt in dat de Schepper de mens goed en naar zijn beeld schiep en dat Hij met hem op goede voet stond in het *scheppingsverbond*. Bij dat verbond hoorde het proefgebod: u mag van alle bomen eten, maar niet van die ene; en de sanctie: als u dat doet, zult u onherroepelijk sterven. Het fantasieverhaal kent deze 'staat van de rechtheid' niet. De mensen zijn niet naar Gods beeld geschapen. Hun Opstand staat dan ook niet, zoals de zondeval van Adam

Vreemd eigenlijk dat die vriendjes dat weten

en Eva, in het *rechtskader* van Gods scheppingsverbond, maar in het kader van de nieuwe fase van bewustwording van het mensdom. Ze worden niet aangesproken op hun ongehoorzaamheid en op hun overtreding van Gods gebod staat niet de sanctie (straf) van het sterven.

Het verhaal spreekt wel over de komst van de Satan als duistere macht (p. 74). En in verband met de grote ellende die de Opstand over de mens bracht, wordt gewezen op Gods genade en zijn omzien in ontferming (p. 75). Maar Gods spreken over de straf voor man, vrouw en slang wordt niet genoemd. Zijn toorn en zijn gericht krijgen geen stem (vgl. Joh. 3:36b). En dat terwijl de impact van *Gods strafvonnissen* voor het dagelijkse leven van de mens immens groot is: grote moeiten bij de arbeid, bij het krijgen van kinderen en in de verhouding tussen man en vrouw. Evenmin wordt duidelijk dat God aan de eerste mens de plaats van verbonds- hoofd van alle mensen had gegeven. Dat door de zonde van *die ene* de relatie tussen God en mens zo fundamenteel geschonden is dat de dood tot *ons allen is gekomen*, zoals Romeinen 5:12 zegt, blijkt nergens.

2. De redding (de soteriologie)

Genadeverbond onderbelicht

Aan Gods omzien in ontferming wordt geen concrete invulling gegeven. Het *genadeverbond* voor de gevallen mens en de noodzaak van een Middelaar blijven onderbelicht. Er klinkt geen 'moederbelofte' over het Vrouwenzaad dat de straf van Gods gericht zal ondergaan. Bij het wonder van

Sarai's zwangerschap wordt Abrams grote Nakomeling niet genoemd. En bij Psalm 8 wordt niet gesproken over Davids grote Zoon en Heer (vgl. Heb. 2).

Kortom, in Protons 'navertelling' van het oudtestamentische verhaal lijkt het Nieuwe Testament onbekend. Daardoor komt de relatie tussen de eerste Adam en de tweede Adam, Christus, niet uit de verf. Het verhaal vertelt wel dat de Schepper met Jezus een nieuw begin maakt (p. 96), maar het loopt anders dan in de Bijbel.

Adam en Christus

Over de relatie tussen Adam en Christus zegt Romeinen 5:18-19: Zoals de ongehoorzaamheid van één (Adam) tot veroordeling van allen leidde en velen zondaars werden, zo leidde de gehoorzaamheid van één (Jezus Christus) tot de rechtvaardiging van allen en zullen velen rechtvaardigen worden. En 1 Korintiërs 15:22 getuigt: Zoals allen in Adam sterven, zo zullen ook in Christus allen levend gemaakt worden.

Wat bepaalt in *Oer* de relatie tussen de in opstand gekomen Homo Divinus en de zoon van de Schepper? Die zoon komt om de kink in de kabel van de menselijke ontwikkelingsgang ongedaan te maken. Door Hem scheidt de Schepper ruim baan voor zijn plannen, die door de Opstand van de 'eerste mensen' in gevaar kwamen. Dat is waardevol en bijbels. Ook over het wonder van de geboorte van Jezus

worden mooie dingen gezegd: Hij is de zoon van Maria en niet van Jozef. En Hij is de zoon van de Schepper, in wie de Schepper zijn schepping binnentreedt (p. 98).

Persoon en werk van Jezus Christus

Maar *Oer* zwijgt over de pre-existentie van Gods Zoon (zijn eeuwige bestaan vóór de menswording) én over de belofte van de komst van de Christus Gods. Daardoor krijgt de komst van de zoon van de Schepper een andere kleur. Hij is niet de Christus die het

Daardoor komt de relatie tussen de eerste Adam en de tweede Adam, Christus, niet uit de verf

Woord Gods is, in en door Wie alles is geschapen. Hij is ook niet de Christus die het beloofde Vrouwenzaad is, de grote Zoon van Abraham en de Zoon van David. En de overeenkomst tussen de mens Womuntu en de mens Jezus is voornamelijk dat Jezus de schepping gaat redden door de taak te doen waarin Womuntu faalde: echt Homo Divinus zijn.

Maar waarom benadrukken Johannes de Doper (Joh. 3:22-36) en Jezus zelf (Joh. 6:33; Joh.8:23) dat niemand anders ten hemel zal opvaren dan Hij die eerst neerdaalde uit de hemel? En dat Hij die zijn Vader in de hemel verliet om op aarde als mens zijn lichaam en bloed te geven, de Christus Gods was en bleef, die steeds benadrukte: *Vóór Abram was Ik* (Joh. 8:58) en: *Ik en de Vader zijn één* (Joh. 10:30)? Omdat deze Jezus, echt God en echt mens, de *Middelaar* tussen God en mensen is, die gekomen was om als het beloofde

Het gemis van het rechtskader van scheppingsverbond én genadeverbond werkt over de hele linie door

Paaslam de zonde van de wereld weg te dragen (Joh. 1:29).

Het gemis van het rechtskader van scheppingsverbond én genadeverbond werkt over de hele linie door. Het Schriftwoord 'Sion zal door recht verlost worden' (Jes. 1:27) wordt niet verdisconteerd. Wel wordt gezegd dat Jezus' dood 'ervoor zorgt dat er voor mensen vergeving is'. Maar de grond voor de vergeving lijkt Jezus' voorbeeldige betoon van liefde en ontferming te zijn (p. 125), niet zijn plaatsvervangend *sterven*. De verbondssanctie 'als u daarvan eet, zult u onherroepelijk sterven' had immers niet geklonken.

Maar Jezus doet veel méér dan datgene waarin Womuntu had gefaald. Want Jezus is de Christus, die méér is dan de volmaakte mens die wél goed doet wat de anderen fout deden. Hij is de Zoon van de levende God, die in onze plaats gebukt ging onder de straf Gods tegen de zonde. Dát krijgt in *Oer* geen stem en dat raakt zowel de persoon als het werk van Christus. Tussen die twee is namelijk een nauw verband. Wij belijden: de Middelaar moest juist God zijn om aan zijn menselijke natuur de toorn van God tegen de zonde te kunnen dragen (HC, zd. 5).

Over de Persoon en het werk van de Christus Gods is in de middeleeuwen al veel strijd gevoerd.* De kerk hield hoog dat het plaatsvervangend lijden en sterven van de Zoon van God noodzakelijk was als zoenoffer voor onze zonden, in de meest eigenlijke betekenis van het woord: 'Vrede is er alleen door het bloed van het kruis.' Zijn dood was niet alleen een moord door mensen, het was de straf die aan Hem

als het door God aangewezen Lam werd voltrokken (vgl. NGB art. 20).

Als dat niet gezegd wordt, blijft ook onduidelijk dat het Paaslam door ons gegeten moet worden: 'Als u Mijn vlees niet eet en Mijn bloed niet drinkt, zult u niet behouden worden' (Joh. 6:53-58). Alleen door het *geloof* in Hem wordt zijn gerechtigheid ons deel en worden we voor eeuwig behouden. Hij zegt zelf: 'Geloof in Hem, die Hij gezonden heeft' (Joh. 6:29, vgl. ook Joh. 17:3).

3. De laatste dingen (de eschatologie)

Een gemiste kans

Onhelderheid over de eerste dingen leidt ook tot onhelderheid over de laatste dingen. *Oer* eindigt hoopvol met Gods nieuwe project: het herstel van alle dingen in het Zevende Tijdperk, dat zal komen met de wederkomst van Jezus. Dan breekt een heerlijke toekomst aan voor allen die door doop en geloof in Christus Jezus zijn. Maar ook hier ontbreekt het rechtskader. *Oer* vermeldt niet hoe het hem zal vergaan die de Zoon ongehoorzaam is. 'Hij zal het leven niet zien', zegt Johannes de Doper. Gods toorn blijft op hem rusten (Joh. 3:36). Dat Jezus komt *als Rechter* om alle mensen te oordelen, wordt niet genoemd. Dat doet niet alleen afbreuk aan zijn heerlijke positie, het is ook een gemiste kans om in het '*heden van genade*' te wijzen op het grote belang van het geloof in Christus Jezus.

De Bijbel benadrukt niets zo sterk als de blijde boodschap dat het behoud van ons mensen én van de schepping ligt *in Christus' bloed dat aan het kruis vergoten is*. Waarom wordt dat in *Oer*

* Zie mijn artikel 'God en ik in de crisis', in *Nader Bekeken*, jrg 27, nr. 9, oktober 2020.

Fra Angelico, *Christus als Rechter*

niet naar voren gebracht? Het verhaal eindigt met de vreugde van de kleine deeltjes over hun verwachting dat de Schepper in het Zevende Tijdperk de bouwstenen zal hergebruiken, zoals Hij dat steeds heeft gedaan. Zij zullen blijven bestaan en een nieuw leven ontvangen.

De boodschap van Oer

Welke boodschap ligt hierin voor de lezers? Wij mensen zijn – volgens *Oer* – ook voortgekomen uit het ei. Moet ook voor ons de reden tot blijdschap dan liggen in het hergebruik van alle dingen aan het einde van onze reis door de Tijdperken, als de Schepper tussen ons mensen zal wonen (p. 150)?

Dat is te deterministisch en te materialistisch gedacht. In Protons vertelling wordt het eeuwig behoud toegeschreven aan de Schepper, die trouw vasthoudt aan het plan dat Hij had met de schepping van het ei en van het licht. Telkens greep Hij bevrijdend in, zoals in de *Ontmoeting* in Eden, in de *Doorstart* bij Abram en David, en ten slotte in de *zending van zijn Zoon*. De verscheurde, ontspoorde en geschonden schepping zal behouden worden

dankzij de trouw van de Schepper. Dat is ongetwijfeld de lijn van dit boek.

De kern van het evangelie

Wat is er dan aan de hand met *Oer*? De kern van het evangelie wordt gemist! In de protologie wordt niet

om liefde en genade.’ Daarom stierf Hij en stond Hij op. ‘Het reddingsplan van de Schepper was op een totaal onverwachte manier toch geslaagd.’ Dat Jezus’ dood een zoenoffer was tot genoegdoening van onze zonden en tot stilling van Gods toorn, ontbreekt. En juist dat mag niet ontbreken! Want daarin ligt niet alleen de redding van zijn volk van de zonde, maar ook de bevrijding van *de schepping* van de vloek van zinloosheid, waaronder ze gebukt gaat.

Hoe het komt dat dit Goede Nieuws in *Oer* niet helder doorklinkt? Doordat het fantasieverhaal van Proton ons *van meet af aan* niet recht heeft neergezet voor God en zijn Woord, de Eerstgeborene van de hele schepping. In Hem en door Hem zijn alle dingen geschapen en Hij staat met zijn bloed garant voor het behoud ervan!

Ere Wie ere toekomt! ■

Dat Jezus’ dood een zoenoffer was, ontbreekt. En juist dat mag niet ontbreken!

gewezen op het verband tussen de Schepper en de Zoon van God in Wie en door Wie God *alle dingen* heeft geschapen. In de soteriologie wordt de relatie tussen de gevallen eerste Adam en zijn Redder, de tweede Adam, verzwegen. En in de eschatologie wordt er niet op gewezen dat Christus, Gods Zoon, degene is in Wie en door Wie God *alle dingen* met zich wilde verzoenen, (Kol. 1:20) en die voldeed aan Gods recht.

Oer volstaat met te zeggen: ‘Jezus liet zien hoe het leven met de Schepper bedoeld was.’ ‘Bij Hem draaide alles

Dit artikel is geschreven naar aanleiding van het boek Oer. Het grote verhaal van nul tot nu, door Corien Oranje, Cees Dekker en Gijsbert van den Brink, uitg. Ark Media, 2020.

**‘... omdat je
Mij je zoon,
je enige,
niet hebt
onthouden.’**

(GENESIS 22:16)

Met enkele simpele ingrepen kun je van de hierboven geciteerde bijbeltekst een lofprijzing maken, gericht tot God. Je hoeft maar een paar woorden te veranderen om uit te komen bij: omdat U ons uw Zoon, uw enige, niet hebt onthouden. God heeft zijn Zoon niet voor of bij zichzelf gehouden, in de hemel. Hij liet Hem gaan, om ons aardse leven te leiden en voor ons te sterven. Dat vieren we met Kerst en op Goede Vrijdag.

Je hebt alles gegeven

Gods geschenk van zijn eigen Zoon overtreft zelfs Abrahams bereidheid om Isaak te offeren. Wat is, nu God dit gedaan heeft, voor ons nog de waarde van de woorden die Hij lang geleden tot Abraham sprak: 'omdat je Mij je zoon, je enige, niet hebt onthouden'?

tevorens moest hij iets van Gods manier van doen laten zien (vgl. Gen. 18:19 en zie daarover Schriftlicht in *Nader Bekeken* van november 2020). Hij moest het beeld vertonen van zijn Schepper.

aan die onbegrijpelijke opdracht om zijn zoon te offeren. Hij hield niet koste wat het kost vast aan het geluk dat zijn lieve zoon voor hem betekende. Hij bleek bereid hem op Gods bevel aan Hem over te geven.

Doen als God

Na de wegzending van Hagar en Ismaël is Isaak als enige zoon overgebleven in Abrahams gezin. Hij is de zoon uit wie de nakomelingen geboren zullen worden die voluit gelden als Abrahams nageslacht (Gen. 21:12). Met hem zal God zijn verbond voortzetten. Via hem zullen al Gods beloften aan Abraham in vervulling gaan. Maar uitgerekend deze zoon moet Abraham als brandoffer aan God opdragen. Hij moet hem volledig aan God toewijden, door hem als een lam op het brandhout te leggen. Achteraf kunnen wij zeggen dat God aan Abraham niets anders opdroeg dan wat Hij zelf zou gaan doen. Eeuwen later zou God zijn enige Zoon prijsgeven, als het offerlam dat ons verzoening bracht (Rom. 8:32). Abraham moest dus de weg gaan die God zelf zou gaan. Van

Alles uit handen

Het bijbelverhaal in Genesis 22 vermeldt niet dat Abraham al van dit alles op de hoogte was. Wat Abraham wel kon zien, was dat hij terug moest naar hoe hij begonnen was: als een man zonder erfgenaam. Net als bij zijn vertrek uit Charan moest hij al zijn schepen achter zich verbranden. Hij moest zijn toekomst en de vervulling van Gods beloften volledig uit handen geven.

Op dat moment overwoog Abraham dat God ertoe in staat moest zijn om Isaak uit de dood aan hem terug te geven. Dat staat te lezen in Hebrëen 11:19. Ook dit vermeldt Genesis 22 niet met zoveel woorden. Je kunt er wel uit opmaken dat Abraham zijn vertrouwen in God niet opgaf: 'God zal zich zelf van een offerlam voorzien, mijn jongen' (Gen. 22:8).

Abrahams ontzag voor God en zijn vertrouwen stelden hem in staat te voldoen

Sterker dan ooit

De HEER reageert daarop door nogmaals zijn beloften voor Abraham te formuleren (Gen. 22:17-18). Sprak Hij eerder kortweg van zijn zegen, nu maakt Hij die belofte nog nadrukkelijker door te zeggen dat Hij Abraham *rijkelijk* zal zegenen (vgl. Gen. 12:2). Hij had al gezegd dat Abrahams nakomelingen zo talrijk zouden worden als de sterren aan de hemel (Gen. 15:5). Nu voegt hij daaraan toe dat het er net zoveel zullen zijn als de zandkorrels op het strand langs de zee, wat misschien voor oud-oosters besef nog meer was. Hij had al het hele gebied tussen de Eufraat en de grens met Egypte aan Abrahams nakomelingen gegeven en dat vastgelegd in een verbond (15:18-21). Nu verzekert Hij Abraham van de onbetwiste macht van zijn nakomelingen door hun het bezit van de steden van hun vijanden

De HEER wijst op **de alomvattende reikwijdte** van wat Hij met Abraham voorheeft

toe te zeggen. En nog een keer wijst de HEER op de alomvattende reikwijdte van wat Hij met Abraham voorheeft: via Abrahams nageslacht zal zijn zegen alle volken op aarde bereiken.

Het gaat dus niet om een simpele herhaling van oude beloften. Op enkele punten zet God zijn beloften nog sterker aan dan bij vorige gelegenheden. Dat versterkende element zie je zeker in de vorm die Hij voor zijn woorden kiest, namelijk die van een eed: 'Ik zweer bij Mijzelf – spreek de HEER' (vs. 16). Daarmee zet Hij zijn eigen persoon en bestaan in als garantie. Hij verklaart zich bereid zichzelf te straffen indien Hij zijn eed niet zou nakomen (vgl. Heb. 6:13-14; HC, antw. 102). Je kunt je niet voorstellen dat God zich nog sterker kan uitdrukken dan op deze manier.

Definitief op weg

Tegelijk valt op dat God nu niets van Abraham vraagt. De eerste keer dat Hij Abraham zijn beloften gaf, had Hij dat wel gedaan: 'Trek weg uit je land, verlaat je familie, verlaat ook je naaste verwanten, en ga naar het land dat Ik je zal wijzen' (Gen. 12:1). Later droeg Hij hem op: 'Leef in verbondenheid met Mij, leid een onberispelijk leven' (17:1). Die opdrachten hoorden bij Gods beloften. Je kon het ene niet losmaken van het andere.

Op dit moment vindt de HEER het niet nodig nog opdrachten te formuleren. Hij rept met geen woord over iets wat Abraham moet doen. Hij vermeldt alleen wat Abraham zojuist gedaan heeft: 'omdat je Mij je zoon, je enige niet hebt onthouden'.

Door die daad heeft Abraham laten zien dat hij zijn les geleerd heeft. Jaren geleden had hij geprobeerd via Hagar nakomelingen te krijgen. Hij had een slavin van zijn vrouw gebruikt om God

een handje te helpen bij de vervulling van zijn beloften. Dat was niet de manier waarop God met hem wilde leven. God wilde niet dat Abraham zelf wat improviseerde achter zijn rug om. In plaats daarvan droeg Hij hem op alle mannen en jongens in zijn huishouding te besnijden. Door het aanbrengen van dat teken moest Abraham laten zien dat hij de vervulling van de beloften aan God zelf wilde toevertrouwen. Op dit moment is Abraham nog veel verder gegaan. Hij heeft zich bereid getoond Isaak en heel zijn toekomst uit handen te geven. Nu hij dit gedaan heeft, acht God de tijd gekomen om een grote stap vooruit te zetten. Hij noemt geen voorwaarden meer, maar verzekert onder ede de vervulling van al zijn beloften. Hier gaat God nooit meer achter terug (vgl. Gen. 26:3-4; Ex. 32:13-14).

In je nageslacht

Wel komt nu in Gods beloften de volle nadruk te liggen op Abrahams nageslacht. God noemt het tot driemaal toe. Allereerst in de verzekering dat Abrahams nakomelingen zo ontelbaar zullen worden als de sterren aan de hemel en de zandkorrels op het strand. Vervolgens in de toezegging dat die nakomelingen de steden van hun vijanden in bezit zullen krijgen. Ten slotte in de belofte die de climax van alles vormt: 'En met uw nageslacht zullen alle volken der aarde gezegend worden' (vs. 18, NBG-1951).

Bij eerdere gelegenheden had God in dit verband alleen Abraham zelf genoemd: 'met u zullen alle geslachten des aardbodems gezegend worden' (12:3, NBG-1951; zie ook 18:18). Nu verbindt

Hij de belofte van zegen voor alle volken speciaal aan Abrahams nageslacht. Op dit moment staat Abrahams nakomeling en wettige erfgenaam, Isaak, naast zijn vader. Isaaks geboorte was al een wonder van de God voor Wie niets onmogelijk is. Zojuist heeft Abraham hem ook nog van God uit de dood teruggekregen. Dit is kennelijk voor de HEER het goede moment om de aandacht te concentreren op wat er na Abrahams dood gebeuren zal. Abraham zal echt de vervulling van al Gods beloften ontvangen. Dat zal alleen niet bij zijn eigen leven gebeuren, maar pas veel later, via het beloofde nageslacht.

Het doel bereikt

Hiermee hebben we de sleutel in handen voor de beantwoording van de vraag die we aan het begin stelden: wat is er voor ons de blijvende waarde van dat God tegen Abraham zei: 'omdat je Mij je zoon, je enige, niet hebt onthouden'?

Abrahams bereidheid om Isaak aan God terug te geven vormde voor God de reden om definitief de weg in te slaan naar de vervulling van al zijn beloften. Die vervulling kwam in Abrahams nageslacht: Jezus Christus, zoon van Abraham en Gods eigen Zoon, die Hij overgaf als offerlam.

In Hem gaf God alles. Dat is ons tot zegen als wij net als Abraham bereid zijn alles los te laten, om het aan God te geven. Dan laten we iets zien van wat God zelf deed. Wij vertonen zijn beeld. Dan is het weer helemaal goed tussen Hem en ons en bereikt Gods werk zijn doel. ■

DE GEUR VAN HET OUDE JAAR

**Ik hoop in de kerk
op een andere geur, die
van het dankoffer**

Geen vuurwerk dit jaar, wel oliebollen. De jaarwisseling is gered. Voor Jantje en mij. Jantje is mijn hond, en de oudejaarsnacht is voor hem een verschrikking. Vorig jaar zette ik hem – rond tien uur 's avonds – in de achterbak van mijn auto, met een schaal oliebollen op de achterbank. En ik ging op zoek naar een stil plekje. Ik vond dat niet. Zelfs niet in de Biesbosch. Gillende keukenmeiden uit Werkendam. En waar kwamen die doffe dreunen van het carbidschieten vandaan? Ik hoorde Jantje janken. Ik zocht de A27. Er was geen kip te zien op de weg die anders nooit filevrij is. Ik reed de Merwedeburg over en ik nam de A15 richting Zaltbommel. Als ik maar bleef rijden, was mijn hond rustig. En zo draaide ik bijna vier uur lang rondjes van Gorinchem naar Zaltbommel vice versa. Ik was blij met mijn lieve hond en mijn oliebollen.

Die oliebollen heb ik mijn leven lang gehad. Mijn vader was bakker – ik heb 't u al wel eerder verteld – en wij sliepen boven de bakkerij. We werden wakker in de geur van vers brood, met daarbij in de laatste dagen van het jaar de onweerstaanbare oliebollengeur. Ik vond 't heerlijk. Maar als ik op de oudejaarsavond in de kerk zat, dan boog een zuster achter mij zich voorover, en ze zei: Jij stinkt.

Dit jaar kunnen Jantje en ik gewoon thuisblijven. Het zal een rustig avondje zijn. Of toch niet? Want wat zal de geur zijn van dit jaar? Het jaar 2020 moeten

we maar snel vergeten, hoor ik wel om mij heen. Wat een snertjaar, roept iemand. En een luide vloek klinkt uit de goddeloze mond van Youp.

Ik hoop in de kerk op een andere geur, die van het dankoffer. Naar het woord van Habakuk: *De vijgenboom heeft niet gebloeid, toch zal ik juichen voor de HEER!*¹ O, laten we ook klágen. Laten we treuren om zovele doden, en laten we de zorgen delen van hen die schade hebben ondervonden. Klaag je moeie en verdriet uit, doe dat voor het gelaat van God. En Hij geeft je ruimte: *Genadig is de HEER, we zijn nog in leven!*² Die ruimte is er temeer nu 't vuurwerk er niet zal zijn. En ook overigens zullen we ons deze avond inhouden. We blijven zoveel mogelijk thuis. En het gezelschap is klein, we zitten op anderhalve meter rond de eettafel. Ik zie een dampende schaal vol oliebollen. We nemen de Bijbel, we lezen een stichtend woord, en zullen we een loflied zingen? We vouwen de handen en bidden en danken tot God.

Laat op de laatste avond anno Domini 2020 – in Gods huis en bij elk van zijn kinderen thuis – een lieflijke geur opgaan. Uit een gouden schaal vol reukwerk.³ ■

1 Habakuk 3:17-18.

2 Klaagliederen 3:22.

3 Openbaring 5:8.

TEKST
PETER
DROST

GETUIGEN VANDAAG

NADER
BEKEKEN

440

BEELD
OLEG
DOROSHENKO

Jongeren
Genade

Schepping **Zondeval**

Belijden **Mensbeeld**

Belijdenis **Bijbel**

Guido de Brès **Engelen**

God **Liefde**

Mens

NGB

Opnieuw geboren

Op belijdeniscatechisatie vraag ik altijd een keer aan jongeren: Ben jij opnieuw geboren? Vaak kijken ze me dan wat glazig aan. Wat zou jij antwoorden? Mijn ervaring is dat de meeste mensen in de GKv niet zo gewend zijn om over die vraag na te denken. Dat doen de 'zware gereformeerden' aan de ene kant, of de 'evangelischen' aan de andere kant. En zoals zij erover praten, dat is niet goed. Want dan ben je uiteindelijk veel te veel met jezelf bezig, zegt men.

Je kunt inderdaad op een verkeerde manier met het thema 'wedergeboorte', zoals het ook wel genoemd wordt, bezig zijn. Maar misbruik is geen argument tegen het juiste gebruik van dit begrip.

Hij brengt de wil zover, dat hij als een goede boom vruchten van goede werken kan voortbrengen

De vraag is of het een bijbels thema is. En dan blijkt het een thema te zijn dat regelmatig in de Bijbel voorkomt. Allereerst uit de mond van de Here Jezus zelf in Johannes 3:3. Maar vervolgens ook in de brieven van de apostelen: Titus 3:5 en 1 Petrus 1:3 en 23.

Omdat het thema in de Bijbel zo belangrijk is, is het logisch dat je het tegenkomt in de gereformeerde

belijdenisgeschriften. Guido de Brès schreef erover in de Nederlandse Ge-loofsbelijdenis in artikel 24:

Wij geloven dat dit ware geloof, in de mens verwekt door het horen van het Woord van God en door de werking van de Heilige Geest, hem opnieuw geboren doet worden en hem tot een nieuwe mens maakt.

Ook in de andere gereformeerde belijdenissen gaat het erover. Bijvoorbeeld in de Heidelbergse Catechismus, zondag 3 (vr./antw. 8):

Maar zijn wij zo verdorven, dat wij helemaal onbekwaam zijn tot iets goeds en uit op elk kwaad? Ja, behalve wanneer wij door de Geest van God opnieuw geboren worden.

En ook de Dordtse Leerregels in hoofdstuk III/IV (art. 11-12):

Hij opent het gesloten hart, Hij maakt het harde zacht, Hij besnijdt het onbesnedene, Hij vernieuwt de wil: van dood maakt Hij hem levend, van slecht goed, van onwillig gewillig, van weerbarstig gehoorzaam. Hij brengt de wil zover en geeft deze zoveel kracht, dat hij als een goede boom vruchten van goede werken kan voortbrengen.

OM OVER DOOR TE SPREKEN:

1. Lees de verschillende genoemde Bijbelteksten eens door. Wat leer je daaruit over het opnieuw geboren worden?
2. Ben jij opnieuw geboren? Wat is jouw reactie?

Dit is de wedergeboorte, de vernieuwing, nieuwe schepping, opwekking uit de dood en levendmaking, die God zonder ons in ons tot stand brengt en waarover in de Schrift zo indrukwekkend gesproken wordt.

In de Bijbel worden verschillende begrippen gebruikt om hetzelfde mee aan te geven. Guido de Brès brengt het eenvoudig zo onder woorden: *Dit ware geloof doet hem (de mens) leven in een nieuw leven en bevrijdt hem uit de slavernij van de zonde.*

Als je gelooft in Jezus Christus, krijg je een nieuw en eeuwig leven. Dat is goed nieuws! En als je dat gelooft, kan het niet anders dan dat je ook goede werken gaat doen. Daarover de volgende keer meer. ■

Zijn liefde blijft bestaan

Henk Drost is bezorgd over het gemak waarmee zomaar gezegd wordt dat zonden al vergeven zijn (in *Nader Bekeken* juli/augustus 2020, zijn artikel 'Alleen spontaan is echt'). Die zorg deel ik. Maar mijns inziens slaat hij de plank mis bij Opwekking 599. Hij ziet daarin die te gemakkelijke manier van vergeven. Maar is dat wat er staat?

*En wat je nu ook doet,
Zijn liefde blijft bestaan.
Ook niets wat jij ooit deed
verandert daar iets aan.
Omdat Hij van je houdt
gaf hij zijn eigen Zoon.
En nu is alles klaar
wanneer jij komt.*

Gaat dit over gemakkelijke vergeving? Welnee! Dit lied gaat over Gods liefde, waarin Hij op je wacht, waarin Hij niet verandert, wat jij ook deed of doet. Is dat niet bijbels? Dit lied past naadloos bij de gelijkenis van de verloren zoon. Die jongen verliet zijn vader en verspilde zijn erfenis in een werelds leven. Hij beseftte dat hij geen zoon meer kon zijn, maar misschien kon hij knecht bij zijn vader worden. Zo ging hij terug, om tot zijn verbazing te ontdekken dat zijn vader niet veranderd was in zijn liefde. Dat is waar Opwekking 599 over gaat, het staat er in de bundel bij. Marja Zwikstra krijgt hierbij 'een gevoel van vervreemding', schrijft ze in haar Redactioneel. Want

'door dit lied kan de suggestie gewekt worden dat het er niet toe doet hoe je leeft en wat je doet, God is toch vol liefde en vergeving'. Dit lijkt wel de reactie van de oudste zoon, die zijn vader veel te gemakkelijk vond in de omhelzing van zijn broer. Dat is ontdekkend. Zo verrassend is deze gelijkenis nog! Wat niet afdoet aan de noodzaak dat de weggelopen jongen terugkeert tot zijn vader. Daarvoor moest hij zichzelf overwinnen. Zijn werelds leven was één groot fiasco geworden, het lag op zijn tong om dat te belijden. Was hij daartoe niet bereid geweest, was hij de varkens gebleven, dan had hij de armen van zijn vader nooit meer om zich heen gevoeld. Daarom in Opwekking 599 het indringend refrein om te komen tot de Vader. Anders loopt het

je heel boos kunt zijn op je kind én onverminderd van hem/haar houdt? Ik wil aandacht vragen voor de blijvende liefde van God, ook in zijn toorn. God haat het kwaad, juist onder zijn eigen volk dat Hij liefheeft, én zijn grote liefde gaat uit naar heidenen, al liggen ze onder zijn toorn. Want alle leven is uit Hem! God wil dat wij onze naaste liefhebben als onszelf. Omdat Hij onze naaste liefheeft! Hij heeft zelfs zijn vijanden lief, daarom zullen wij dat ook doen. Dat gaat heel ver, omdat God zo ver gaat. Daarin is het tweede grote gebod gelijk aan het eerste: zoals je met je naaste omgaat, zo ga je met God om. Oprechte liefde brengt je in gesprek met je burens en collega's, om hen tot Jezus te leiden. Ook voor hen geldt:

*Kom tot de Vader,
kom zoals je bent.
Heel je hart, al je pijn,
is bij Hem bekend.
De liefde die Hij geeft,
de woorden die Hij spreekt.
Daarmee is alles klaar
wanneer jij komt.*

Het punt is: is daarmee Gods liefde weg? Nee!

niet goed af. Wat jammer dat Henk Drost en Marja Zwikstra een smet op dit prachtige lied werpen. Henk Drost beschrijft ook een gesprekje met een catechisant, aan de hand van dit lied, waarin hij uitlegt dat het wel degelijk kwaad kan zonde te doen omdat God dan woedend wordt. Ja, dat belijd ik ook. Maar het punt is: is daarmee Gods liefde weg? Nee! Kent iedere vader dat niet, dat

Gods geduld houdt eens op

Collega Bas Luiten neemt het op voor een lied uit *Opwekking*. Ik wil hem daarvoor bedanken, want zijn uitleg geeft wel verduidelijking. Het was ook niet mijn opzet te schieten op die bundel met liederen. Dat gebeurt nogal eens. Mijns inziens is dat niet terecht. Als kerken hebben we prachtige liederen erbij gekregen. De Geest werkt. Dat je dankbaar bent, betekent niet dat je kritiekloos maar alles moet zingen, meer koersend op je emotie dan op de bijbelse waarheid.

Zonde raakt God. Het doet Hem pijn.

Hij had geduld, maar het is een keer op

Deze liederen worden zo populair omdat ze aansluiten bij een bepaalde manier van denken. Daar krijg je eenzijdigheden. In de moderne geloofs-

beleving binnen onze kerken zijn de zonden een gepasseerd station. Men ziet de rechtvaardiging als een springplank¹ tot de heiliging – om het even theologisch te zeggen. De vergeving van je zonden (rechtvaardiging) is een feit waar je verder niet meer over in hoeft te zitten, Gods toorn is een gepasseerd station en nu is het aan jou om te laten zien hoeveel je van God houdt (heiliging).

Collega Luiten schrijft: 'Dit lied gaat over Gods liefde, waarin Hij op je

In Hebreeën 3 en 4 wordt – om maar een voorbeeld te noemen – gewezen op Israël dat God tergde in de woestijn. Zonde raakt God. Het doet Hem pijn. Hij had geduld, maar het is een keer op. Dan zweert Hij dat ze niet in zijn rust zullen komen vanwege hun ongelof. Psalm 95 komt in dat verband aan de orde. Het is heel gezond om vaak de psalmen te zingen, helemaal als je blij bent met *Opwekking*.

*Weersta God niet, blijf dicht bij Hem.
Luister vandaag nog naar zijn stem:
Daag Mij niet uit met al je zonden,
zoals voorheen je voorgeslacht:
het bleef, al wist het van mijn macht,
toch onbeschaamd mijn hart verwonden.*

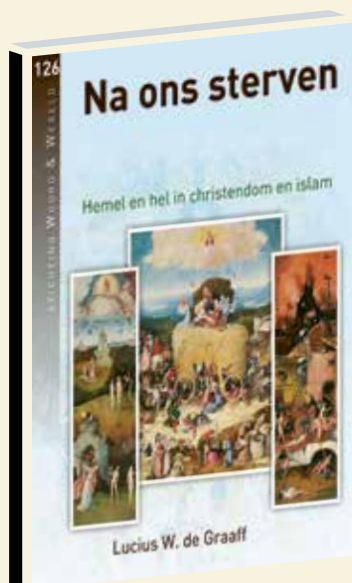
*Je ouders met hun harde hart
hebben Mij veertig jaar getart;
niets kon Ik meer met hen beginnen.
Beledigd heb Ik toen bepaald:
Wie koppig van mijn weg afdwaalt,
komt het beloofde land niet binnen.²*

wacht, waarin Hij niet verandert, wat jij ook deed of doet. Is dat niet bijbels? Ja, de Vader wacht in de gelijkenis van de verloren zoon op de zondaar. Dat is bijbels. Nee, wil je niet eenzijdig worden, dan moet je heel de Bijbel erbij betrekken. Daarin lezen we dat God niet blijft wachten.

¹ Uitdrukking van dr. A. de Reuver

² Psalm 95:4 en 5, *De nieuwe psalmberijming*; zie <https://www.denieuwepsalmberijming.nl/berijmingen/psalm-95>.

HEMEL EN HEL

Wat moet je weten om met moslims een zinvol gesprek te kunnen voeren? Lucius de Graaff, auteur van meerdere cahiers over de islam, is al jaren bezig met het beantwoorden van deze vraag. Bij het schrijven van zijn boekjes laat hij meestal een moslim meelesen om er zeker van te zijn dat hij correcte informatie over de islam geeft. In *Na ons sterven*, zijn nieuwe cahier over hemel en hel in christendom en islam, staan voor het eerst ook interviews met moslims. Ik stelde hem een paar vragen.

Heeft de studie van de islam impact gehad op je theologie (godsbeeld)?

'Jazeker. Het dwingt je om goed na te denken over je eigen geloofsovertuiging. Een actueel voorbeeld. Zowel in de Koran als in de Bijbel gaat het over de goddelijke wraak. Op dat punt lijkt er geen verschil te zijn tussen islam en christendom. En toch is dat verschil er terdege. In de Bijbel worden de gelovigen niet opgeroepen om voor God die wraak te voltrekken (zie Rom. 12:19). Dat is in de islam ten diepste wel het geval. Het is niet alleen de achtergrond van de "heilige oorlog" (*djihaad*), maar ook van de moordpartijen die onlangs in Frankrijk hebben plaatsgevonden. Nu haast ik mij toe te voegen dat niet elke moslim vindt dat je het recht in eigen hand mag nemen. Er zijn binnen de islam veel stromingen. Toch ben ik wel

van mening dat de Koran en de islamitische traditie (*hadieth*) een voedingsbodem vormen voor islamitische wraakacties. Ik heb dat nader uitgewerkt in het cahier *Heilige Oorlogen*.*

Deed de studie van de islam ook iets met jezelf als christen en als burger?

'Ik heb mijzelf moeten confronteren met het gedachtegoed van Geert Wilders. Juist omdat ik merk dat er ook onder christenen sympathie is voor het denken binnen de PVV. Ik deel de zorg van Wilders over het toenemend aantal moslims in Nederland. Niet omdat dit land "van ons is", zoals we Wilders regelmatig horen zeggen. Psalm 24 leert ons: "Van de HEER is de aarde en alles wat daar leeft."

Mijn zorg heeft te maken met de "vrede in de maatschappij". En het is een belangrijke taak van de overheid om voor die vrede zorg te dragen. Dat zal er niet eenvoudiger op worden bij een toestroom van nieuwe burgers die zich blijven oriënteren op het islamitische land van herkomst.'

Worden de problemen met moslims niet te vaak toegeschreven aan sociaal/economische of psychische problemen?

'Dat lijkt mij inderdaad het geval te zijn. Er zijn voorbeelden te geven van goed opgeleide jonge mannen zonder maat-

schappelijke problematiek, die toch zijn geradicaliseerd en terroristische aanslagen hebben gepleegd.'

In dit cahier vergelijk je christendom en islam met elkaar op het punt van hemel en hel. Waarom?

'De hel is een beladen onderwerp. Steeds minder christenen willen aannemen dat er echt een plaats is waar ongelovigen voor eeuwig moeten lijden. De hemel als plaats van licht en vreugde lijkt beter te passen bij een God die liefde is.

Bij moslims ligt dit heel anders. Bij hen speelt het geloof in de hel een belangrijke rol. Dat komt duidelijk naar voren in een aantal interviews met moslims over het geloof in de hel. Die interviews zijn in dit cahier opgenomen.'

Het cahier is geschikt voor een groepsbespreking. Daartoe bevat het laatste hoofdstuk een handreiking en enkele gespreksvragen. ■

* Woord en Wereld, Cahier 104, 2015.

GAAN VOOR GOD – AANRADER!

Hoe volg ik Jezus? Hoe lees ik de Bijbel?

Hoe maak ik goede keuzes?

Deze vragen komen aan de orde op (belijdenis)catechisatie, bij een cursus aan jongeren of in een wijkgroep. Zoek je een goede gids, koop dan het boek *Gaan voor God* van ds. René van Loon en ga ermee aan de slag. Het boek heeft als ondertitel: 'Leven als christen met uitstraling'.

De schrijver haalt een bijbeltekst aan over christenen die schitteren als sterren (Fil. 2:14-15) en schrijft: ‘Zo wil ik leven!! Niet als een grijze muis, die zich er half en half voor geneert om te geloven. Ik wil niet overal tussenin leven, vlees noch vis, niet koud en niet heet, niet zwart en niet wit. Als wij geloven in Jezus Christus, als wij ons aan Hem hebben toevertrouwd, heeft Hij ons gered en aangesteld als ambassadeurs van het Koninkrijk der hemelen! Dat is een bijzonder eervolle positie: de Heer van het heelal vertegenwoordigen! Hij wil je maken tot een stralende ster in zijn universum!’ (p. 9).

Hiermee is de toon gezet. Als het je aanspreekt, kan het boek een goede hulp zijn. Als je liever een grijze muis blijft, is het slecht voor je bloeddruk.

Dit boek is om verschillende redenen een aanwinst voor de kerk in 2020 en in 2021. Zowel jongeren als ouderen zitten met heel basale vragen: Wat moet ik met de Bijbel? Wat moet ik met die eeuwenoude verhalen? Wat heeft dat met God te maken en hoe

‘Hij wil je maken tot een stralende ster in zijn universum!’

verbindt het me met God? Het boek begint heel basaal. Tegelijk is het ook radicaal. Het prikkelt je als je in een lauwe kerk zit. Die lauweheid – denk bijvoorbeeld aan kerkgang – is heel aanstekelijk. Je ziet het om je heen. Nogal wat christenen vluchten naar een meer enthousiaste gemeente en dat maakt het allemaal alleen maar erger. We hebben in de kerk vernieuwing nodig en dit boek helpt je wel verder op dat punt.

Basaal

We worden gehersenspoeld, terwijl we ons ontspannen achter de televisie of via andere moderne media. We leren denken in het schema van de wereld. Let er maar eens op hoe het gesprek in de kerk verloopt bij allerlei onderwerpen waarover je verschillend kunt en (soms) mag denken. Je hoort meer de argumenten van Jeroen Pauw dan van Paulus.

Wie gehersenspoeld is, moet gedeprogrammeerd worden en in een ander schema gaan denken. Daar is kracht van God voor nodig. Die verandert je. 'Je denken wordt anders, en daardoor geef je anders vorm aan je leven. Je past niet meer in de mal die de samenleving goed voor jou vindt. Je leven gaat er anders uitzien, ook in allerlei hedendaagse beslissingen, zodat je gaat functioneren vanuit een andere manier van denken' (p. 20, over de oproep in Rom. 12:2 om vernieuwd te worden in je denken).

Je kunt vanuit Gods schema gaan denken en de vraagstukken van deze tijd benaderen. René van Loon noemt dat 'de grote lijn van de Bijbel'. Het gaat erom dat we Gods aanpak gaan zien. Dit boek reikt ons vier oriëntatiepunten aan: 1. schepping; 2. verlossing; 3. vernieuwing; en 4. wederkomst.

Het gaat erom dat we Gods aanpak gaan zien

Het is een mooie insteek dat je eerst vanuit het geheel van de Bijbel gaat denken. Dat voorkomt dat we elkaar met losse teksten om de oren slaan, vaak geplukt als ze goed in je straatje passen. Vanuit het geheel van de Bijbel worden dan vijf onderwerpen besproken:

1. geld; 2. tijd; 3. milieu; 4. seksualiteit; en 5. de dood.

Het is wel jammer dat die grote lijn van Gods aanpak niet even duidelijk terugkomt bij elk punt. Dat zou het lezen en begrijpen wel wat gemakkelijker gemaakt hebben.

Homoseksualiteit

In het catechisatielokaal of op een cursus met jongeren zijn seks voor het huwelijk en homoseksualiteit de onderwerpen waarover je stevig in discussie komt. Het is goed als verschil in denken op tafel komt. Het is ook logisch dat het botst, want bij deze onderwerpen staat het schema van de wereld haaks op het schema van God.

In gesprekken heb ik wel gemerkt dat buigen voor Gods mening moeilijk is geworden. Je hebt gewoon je eigen mening, punt uit. De Bijbel inspireert je misschien, maar stuurt je niet. Terecht schrijft Van Loon bij dat gebruik van de Bijbel als inspiratiebron:

'Je vormt je eigen gedachten over God en geloof, en daarbij kijk je wat je hebt aan Bijbelse woorden en beelden. Vind

je die aansprekend, dan gebruik je ze. Vind je ze moeilijk of afstoten, dan leg je ze naast je neer. Deze vrijzinnige omgang met de Bijbel verklaart voor een groot deel waarom er onder christenen zoveel verschil van mening is' (p. 45).

Een paar dingen vielen me op als het gaat over het denken over seksualiteit. Van Loon zegt dat seks voor het huwelijk en homoseksualiteit 'hot items' zijn, maar tekent erbij aan dat de vraag of seks voor het huwelijk goed is of niet, in feite maar een tijdelijk probleem is. Als je eenmaal getrouwd bent, is die vraag niet meer aan de orde. Homoseksualiteit betreft je hele leven en je identiteit als mens (p. 117). Ook bij dit onderwerp laat hij eerst het schema, het grote plan van God zien. Een homoseksuele relatie past niet in Gods plan met mensen zoals de Bijbel ons dat bekendmaakt. De tweede stap is dat die visie wordt bevestigd door de afzonderlijke bijbelteksten die seksuele contacten tussen mensen van hetzelfde geslacht verbieden, omdat ze ingaan tegen Gods bedoelingen (p. 119). Gaan voor God is de keus om alleen te gaan.*

Nu wordt Gods Woord nogal eens buitenspel gezet door te zeggen dat

* In samenwerking met Hart van Homo's heeft de HGJB in 2018 ook twee nieuwe catecheselessen over het onderwerp geschreven. Voor tienergroepen als onderdeel van de methode Leer & Leef: *Ik ben homo! Wat nu?* Voor jongerengroepen als onderdeel van de methode Follow Me Next: *Stel, je bent homo...* Het is begrijpelijk als je ervoor terugschrikt om dit onderwerp in je tiener- of jongerengroep of in de catechese te bespreken. Je bent er zelf misschien verlegen mee, of je praat sowieso niet zo makkelijk over seksualiteit. Toch is het niet per se nodig dat je er zelf veel van afweet en/of een afgeronde visie hebt. Laat gerust ook je eigen verlegenheid met het onderwerp merken. Zie <https://hartvanhomo.nl/hijzij-is-dus-homo/kerk/werkvormen-voor-tiener-en-jongerengroepen/>.

het in de Bijbel gaat over homoseksuele uitspattingen en niet over mensen die in liefde en trouw samenleven. Dat maakt inderdaad een groot verschil. Maar terecht schrijft René van Loon: 'Of die seksuele handelingen staan in het kader van een liefdevolle, duurzame relatie of in het kader van afgoderij wordt er niet bij vermeld. Dat is dus niet waar het om gaat' (p. 120). Zo geeft dit hoofdstuk een goede bijdrage aan de discussie. Het verbaast me wel dat de auteur na deze duidelijke bijbelse lijn zegt dat er in de kerk openheid moet zijn waarin we elkaar niets opleggen of opdringen. Dat is op zich waar, maar we mogen toch wel in de kerk van elkaar vragen de keus te maken om voor God te gaan als Gods visie en plan zo duidelijk zijn (p. 124)!?

Radicaal

Dit boek helpt je om in gesprek te zijn over een aantal onderwerpen waarover we als christenen onze mening moeten vormen. Een levend christen is iemand die opnieuw geboren is. Die wedergeboorte is opnieuw starten met een ander uitgangspunt: 'Ben je bereid alles aan Jezus te geven? Ben je bereid je totaal aan Hem uit te leveren? Ben je bereid te erkennen dat Hij eigenaar is, niet alleen van je geld, je tijd en van de schepping, maar ook van je eigen lichaam?' (p. 108).

Nu merk je nogal eens bij christenen die radicaal gaan voor God, dat het respect voor de mening van de ander (een medechristen of een medemens) niet altijd zo goed ontwikkeld is. Het is daarom mooi dat in dit boek ook een hoofdstuk staat waarin behandeld wordt wat John Stott bedoelde met dubbel luisteren. Stott zegt dat

'Ben je bereid te erkennen dat Hij eigenaar is, ook van je eigen lichaam?'

je eerbiedig en nederig moet luisteren naar Gods Woord. Je moet ook naar de wereld luisteren, maar dan kritisch en waakzaam. Als er bepaalde punten in de wereld 'hot item' zijn, kunnen we het aan Gods Woord toetsen of we in zo'n hype moeten meegaan of juist niet. Er komen soms dingen in de actualiteit die ons als christenen net zo stevig aan het hart moeten gaan. Denk aan alle aandacht voor het milieu.

Milieu

Van Loon schrijft weer eerst over milieubeheer en de grote lijn van de Bijbel. Hij laat zien wat de Bijbel zegt over Gods relatie tot de schepping. En dan trekt hij de conclusie: 'Vanuit die grote lijn van de Bijbel is het glashelder dat milieubeheer een kerntaak is van iedere christen: de schepping was van God (Hij maakte alles), is van God (en als we bekeerd zijn erkennen we Hem als Heer ervan) en zal van God zijn (Hij gaat er voor eeuwig mee verder)' (p. 100).

Hier blijkt weer dat het goed is om eerst naar de doorgaande lijn van de Bijbel te vragen zodat je op het milieu een eigen, christelijke visie kunt ontwikkelen. En als je het samen daarover eens bent, kun je in dat licht ook praktische vragen gaan stellen, zoals:

- Wat is een goede snelheid om te rijden? Kan ik ook wat eerder weggaan en maximaal 100 kilometer per uur rijden (wat veel brandstof scheelt?)
- Kunnen apparaten die nu op standby staan, niet gewoon uit?
- Kan ik kiezen voor producten met minder verpakkingsmateriaal? (p. 100v).

Het boek is basaal en radicaal. Het is voor ons, gehersenspoelde christenen, gezond tegengif.

De auteur schrijft: 'Je kunt *Gaan voor God* natuurlijk gewoon voor jezelf lezen. Maar om tot verdere verdieping te komen, kun je het ook samen met je vrienden lezen en er met elkaar over doorpraten. Aan het eind van de hoofdstukken vind je gespreksvragen die je daarbij kunnen helpen' (p. 5). ■

N.a.v.:
René van Loon,
Gaan voor God. Leven als christen met uitstraling, KokBoekencentrum, Utrecht, 2019 (verscheen eerder in 2010, herdrukt in 2011 en 2012; nu is er een geheel herziene en geactualiseerde editie), ISBN 9789043532501, 144 pag., € 14,99

SOLA SCRIPTURA

Het is niet gebruikelijk dat wij in ons blad aandacht geven aan Engelstalige boeken. Toch wil ik deze keer een uitzondering maken voor een bundeling van artikelen die haar oorsprong vindt in een conferentie die al in 2017 gehouden is. In dat jaar was het namelijk 500 jaar geleden dat de Reformatie had plaatsgevonden.

Het thema van de studiedag aan de TU Kampen was 'Sola Scriptura'. De bijdragen van de verschillende sprekers werden gebundeld onder de titel: *Sola Scriptura. Biblical and Theological Perspectives on Scripture, Authority and Hermeneutics*.

Er zijn twee redenen waarom ik deze bundel onder de aandacht wil brengen. In de eerste plaats omdat het thema belangrijk is. Hoewel het 'sola Scriptura' al dateert van de Reformatietijd, is het nog steeds heel actueel. Of nog sterker gezegd: in onze tijd is dit een van de belangrijkste thema's die raken aan verschillende discussies die binnen de kerken gaande zijn. Wanneer we in het spoor willen blijven van de Reformatie en wanneer we dus gereformeerde kerken willen blijven, dan komt het erop aan om helder te hebben wat precies bedoeld wordt met 'sola Scriptura'.

Doorslaggevend

De bijdragen in deze bundel zijn heel verschillend te waarderen. Maar juist daardoor kunnen ze dienen om het beeld van het 'sola Scriptura' scherp te krijgen. Het misverstand is namelijk dat we als gereformeerden hiermee zouden zeggen dat onze enige informatiebron de Schrift zou zijn.

‘Alleen de Schrift’ zou dan betekenen dat we bijvoorbeeld bij maagklachten het advies van Paulus aan Timoteüs zouden moeten opvolgen (1 Tim. 5:23) en het advies van de dokter (en de medicatie die hij voorschrijft) in de wind moeten slaan. Dat is een karikatuur van wat met ‘sola Scriptura’ wordt bedoeld. De Bijbel is geen handboek voor de medische wetenschap of welke wetenschap dan ook. In die zin kun je zeggen dat ons gereformeerde geloof geen boek-geloof is.

Maar dat neemt niet weg dat de Bijbel als boek wel een beslissende rol speelt. En precies die rol wordt omschreven met de woorden: ‘sola Scriptura’. Daarmee wordt dus *niet* bedoeld: alleen de Schrift, alsof er geen andere kennis mogelijk is. Er wordt *wel* mee bedoeld dat de Schrift de doorslag geeft.

Oerwoud

Op de achtergrond hiervan staat de strijd tegen ‘Rome’ (de Rooms-Katholieke Kerk). De reformatoren hebben zich gekeerd tegen het feit dat in de kerk van hun dagen de mening van personen de doorslag gaf. Te denken is aan de paus, als hoofd van de kerk, en de concilies. Zij gaven de doorslag in het bepalen wat God van ons zou vragen. Nee, zeiden de reformatoren, over wat God van ons vraagt, is *de Schrift alleen* beslissend. En dat is voor iedereen na te gaan. Precies dat is ook de reden dat de reformatoren aan de gewone kerkmensen de Bijbel hebben teruggegeven. De schampere reactie van de kant van Rome is altijd geweest: dan krijg je een oerwoud van meningen.

In onze tijd lijkt deze schampere reactie meer dan ooit werkelijkheid te worden. Of het nu gaat om het thema ‘vrouw in het ambt’ of ‘homoseksualiteit en kerk’ of ‘schepping en

evolutie’, steeds is er sprake van een oerwoud van meningen. De een zegt met de Bijbel in de hand: ‘het is zus’, de ander zegt met diezelfde Bijbel in de hand: ‘nee, het is het tegenovergestelde!’ En het gewone kerkvolk slaakt de verzuchting: ‘hoe komen we hier nu uit?’ Het grote gevaar is nu dat we in onze tijd afgaan op wat door bepaalde mensen naar voren wordt gebracht. Onder het mom: het zijn heel gereformeerde jongens die het zeggen. Of dat gewezen wordt naar de synode en gezegd wordt dat wat daar besloten is, wel zal kloppen. Hiermee verval je namelijk in de dezelfde fout als waar de reformatoren tegen streden. Niet personen geven de doorslag, of een synode, maar de Bijbel. En wij zijn in onze tijd gezegend met een Bijbel in onze eigen taal, zelfs in verschillende vertalingen die je naast elkaar kunt bekijken. Iedereen die kan lezen, is in staat om na te gaan of datgene wat door mensen op basis van de Bijbel wordt gezegd, klopt of niet.

Reflectie

Wat deze bundel daarom vooral interessant maakt, en dat is de tweede reden waarom ik hem onder de aandacht wil brengen, zijn de laatste twee hoofdstukken. De redacteurs hebben Kevin Vanhoozer en Brian Brock bereid gevonden om een reflectie te schrijven op de verschillende artikelen. Het interessante van hun bijdrage is dat zij een richting wijzen waarop wij in onze tijd nadruk moeten leggen als het gaat om het ‘sola Scriptura’. Brock bijvoorbeeld wijst erop dat een van de gevaren in onze tijd is wat hij noemt ‘het verpulveren van de letterlijke inhoud’ van de tekst. Hij hekelt de exegetische methode die, in plaats van nauwkeurig te kijken wat er staat, zoekt naar iets achter de tekst, bijvoorbeeld ‘wat de auteur werkelijk bedoel-

de’ (p. 332). Vanhoozer merkt op dat we in onze tijd moeten benadrukken dat de Bijbel betekenis heeft en dat die betekenis vastligt, onafhankelijk van onze taal en gedachten. Dat wil niet zeggen, zo voegt hij eraan toe, dat we Gods Woord in ons bezit hebben. We moeten moeite doen. De Schrift vraagt zorgvuldige uitleg (p. 346).

Dat laatste zegt de Bijbel zelf ook. Petrus, bijvoorbeeld, merkt op over de brieven van Paulus dat daarin ‘een en ander moeilijk te begrijpen is’ (2 Petr. 3:16). Maar dezelfde Petrus waarschuwt ervoor dat we moeten waken voor ‘een eigenmachtige uitleg’ van de Bijbel (2 Petr. 1:20). ‘Sola Scriptura’ betekent niet dat de Bijbel geen uitleg meer vraagt. Maar wel dat er onderscheiden kan worden tussen een eigenmachtige uitleg (dat is: dat je je eigen mening aan de Bijbel opdringt en hem laat buikspreken) en een uitleg die recht doet aan wat de Bijbel zegt.

Deze laatste twee hoofdstukken geven voldoende om de verschillende artikelen in deze bundel kritisch tegen het licht te houden. Vanhoozer en Brock doen dat zelf ook, maar ze zijn soms wel opvallend mild in hun kritiek. Voor iedereen die zich in het thema wil verdiepen en de Engelse taal machtig is, geeft deze bundel veel om over na te denken. ■

N.a.v.: Hans Burger, Arnold Huijgen, Eric Peels (red.), *Sola Scriptura. Biblical and Theological Perspectives on Scripture, Authority and Hermeneutics*, Brill, Leiden, 2018, ISBN 9789004356436, 372 pag., prijs € 127,-

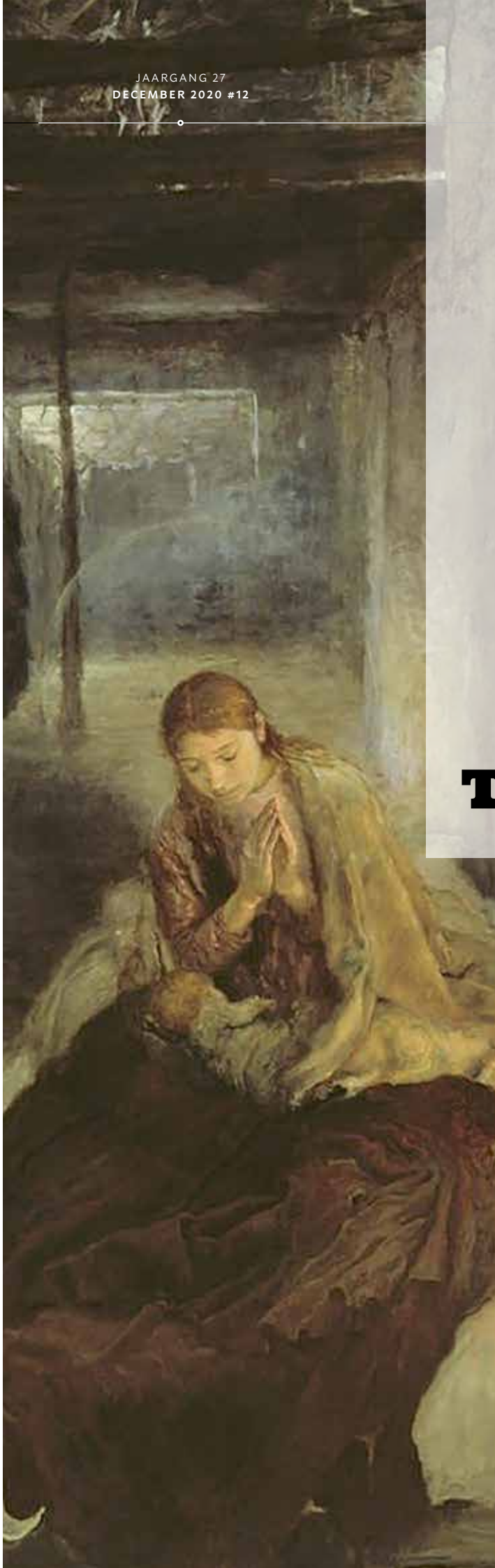
UIT DE WAARHEIDSVRIEND
VAN 10 SEPTEMBER 2020

De Waarheidsvriend publiceerde eerder dit jaar een serie over Gods eigenschappen. Het negende en laatste artikel van de serie (op 10 september) werd verzorgd door prof. dr. A. de Reuver. Hij schrijft over Gods trouw onder de titel 'Nooit onberekenbaar'. Het leek me mooi om er aandacht voor te vragen juist in de maand van advent en Kerst en op de drempel van een nieuw jaar. De Reuver geeft eerst aandacht aan de eigen kleur van het woord 'trouw' in de taal van de Bijbel. Het gaat niet om een abstract begrip. Het is een woord met daadkracht. Waar Gods hart vol van is, daar loopt zijn mond van over in zijn verbondsbeloften. En Hij komt die woorden zeker na.

Tastbare trouw

Onvermoed

'Trouw' is dan ook een woord van een unieke aard. Dat God Zijn trouw aan Israël nooit gekrenkt heeft, is opzienbarend. Je staat er toch versteld van dat Hij Zijn trouw volvoert niet dankzij Israëls trouw, maar ondanks de trouweloosheid van het volk en Zijn toorn daarover. Door het oordeel heen houdt Hij Zijn trouw in stand. Zo'n trouwbetoon is absoluut van goddelijke stijl en van genadige allure. Menselijke trouw staat onder voorbehoud en is aan slijtage onderhevig, Gods trouw is even onvoorwaardelijk als onverslijtbaar. Ze behoort volstrekt tot Gods genadige gezindheid en laat alles wat zich aan menselijke trouw aandient, ver achter zich. God is betrouwbaar. Op Hem kun je aan, Hij doet wat Hij belooft. Jesaja noemt Hem de 'God van Amen' (Jes. 65:16). Bekende klanken. Maar kloppen ze ook in de gang van het rauwe leven? Komt God Zijn belofte na? Zeker wel. Maar Hij doet dat op Zijn eigen tijd. En dat is zelden onze klokkentijd. Dat uurwerk van ons loopt gewoonlijk voor... God doet het tevens op Zijn eigen wijze. Doorgaans niet rechttoe rechtaan, maar 'kruiselings! wonderbaar, onvermoed, paradoxaal. Altijd zo dat Zijn trouwbetoon ons begrip en verwachtingspatroon te boven gaat. Laat ik het illustreren.

Uitgeteld

Daar staat Abram. Het is nacht, vanbuiten en vanbinnen. De patriarch is kinderloos, terwijl God hem jaren geleden nageslacht beloofd had. Hij telt zijn jaren en slaat aan het rekenen. Dan klinkt er een stem: 'Tel de sterren, als je kunt.' Niet te tellen! 'Zo zal je nageslacht zijn.' En Abram rekent niet langer met zijn jaren, maar rekent alleen met God, op Wiens trouw je rekenen kunt. Abram is uitgeteld. Hij gelooft, zegt dus 'amen'. God zei het voor. En Hij maakt het waar. Volstrekt door het onmogelijke heen wordt Izak geboren: taal en teken van Gods trouw, tevens trouwbelofte voor Israël en de volkeren, garantie van het Messiaanse heil.

'Gods trouw ging wel door de schijn van het tegendeel heen, maar liep niet de minste schade op'

Maar daar geschiedt opnieuw een woord van de Getrouwe. Ongehoord! 'Neem je zoon en offer hem.' Dit kan niet. Hier botst bevel op belofte. Is er dan toch tweespalt in Gods wil en dubbelzinnigheid in Zijn trouw? Spanningsloos verloopt ze althans niet. Niet te rijmen. Gods belofte staat onder druk. Geldt dat ook voor Abrams vertrouwen? De tekst rept er met geen woord van. Of toch wel? Blijkt dat niet uit die wonderlijke combinatie van enerzijds het dodelijke mes in Abrahams hand en anderzijds het levensbericht dat uit zijn mond komt? Hij zegt immers tot de knechten: 'Ik en de jongen (...) zullen bij jullie terugkeren' (Gen. 22:5). Hij overlegt het onmogelijke, namelijk dat God bij

machte is het kind van Gods belofte uit de doden te verwekken (Hebr. 11:18).

En zo geschiedde. Het had er werkelijk alle schijn van dat de voortgang van Gods trouw stagneerde. Maar nee. Zijn trouw ging wel door de schijn van het tegendeel heen, maar liep niet de minste schade op. De gang van Zijn trouw is wel ondoorgrondelijk en onvoorspelbaar, maar nergens onberekenbaar.

Slopershamer

Profeten en psalmisten bevestigen dit patroon. Neem nu Psalm 44. Uitbundig worden de daden van Gods trouw daarin bezongen, maar halverwege wijzigt de toonaard zich van majestueus tot mineur. 'Maar om U worden wij de hele dag gedood... Word wakker! Waarom zou U slapen, Heere?' (vs. 23,24). Wat dan rest, is een schreeuw om goedertierenheid en trouw. En lees Psalm 89 eens uit. Gods trouw wordt lyrisch geprezen. Maar ook hier slaat halverwege de schrik je om het hart. 'Heere, waar zijn Uw vroegere blijken van goedertierenheid? U hebt ze David gezworen bij Uw trouw' (vs. 50). Zo gaan de psalmisten – tolken van Israël – met heel het verbondsvolk door het oordeel heen. En Gods trouw eveneens.

Als die trouw ooit te betwijfelen leek, was het wel in de crisis van de ballingschap. Stad en tempel kwamen onder de slopershamer, volk en vorst in handen van de vijand. Wie zou niet kermen: 'De HEERE heeft mij verlaten en vergeten?' Maar daar klinkt de stem der profetie, als een belofte van Gods trouw. HIJ is vastbesloten tot goedertierenheid. 'Kan ook een vrouw haar zuigeling vergeten...?' (Jes. 49:15). In de toorn gedenkt Hij Zijn ontferming (Hab. 3:2). Wat Hij vergeet, zijn de zonden; die werpt Hij achter Zijn rug (Jes. 38:17), in de diepten van de zee (Micha 7:19). Maar wat Hij nooit vergeet – Hij kan het niet – is Zijn trouwbelofte (Hos. 2:18v). En dat jegens een volk dat vanouds het Zijne was, maar zich verlaagde tot Lo Ammi (niet Mijn volk). Toch klinkt later: Ammi, Mijn volk. Zijn trouw is niet omver te krijgen.

Tastbaar dichtbij

Nooit kwam Gods trouw zo stralend aan het licht als in de volheid van de tijd. Nergens was die ook zo onwaarschijnlijk. Het had er alle schijn van dat God Zijn trouw had opgezegd. Davids huis was vervallen tot een dorre stronk. Het was op sterven na dood. Heidenen voerden het bewind. Uitgerekend in dit tijdsgewricht breekt Gods heilstijd door. In Bethlehem komt Gods trouw ter wereld, in de geboorte van een kwetsbaar Kind. Hier komt de Godsnaam uit Exodus 34 tot vervulling. Het Woord is vlees geworden, vol van genade en waarheid. Dit laatste is bij Johannes de vertaling van: goe-

dertierenheid en trouw. Hier, in de kribbe, ligt die trouw. Tastbaar dichtbij. Aan te raken. In de armen van Maria, binnen handbereik van herders en van wijzen. Niet in goudbrokaat, maar in doeken gehuld.

‘In Bethlehem komt Gods trouw ter wereld’

Dit is tekenend voor de weg die Jezus, als de Man van smarten, gaan zal en tekenend voor de wijze waarop Gods trouw zich baan breekt. In de profetie was die weliswaar voorzeggd, maar onvoorstelbaar voor het ‘gezonde’ verstand. Dwaasheid voor de denker, ergernis voor de doener. De paradox ten top. Kijk maar hoe Gods vleesgeworden trouw de angsten van Gethsémané doorlijdt, de smaad van Gabbatha, de dood van Golgotha. Waar is Gods trouw? Hier, aan een kruis gespijkerd. Trouw? Je zou het niet zeggen. Maar Jezus zegt het wél. Hoor, de Kruiseling roept wat. Stervend roept Hij: ‘Vader, in Uw handen beveel Ik Mijn geest.’ Een woord waarop in de Psalm die Jezus citeert (31:6), onmiddellijk volgt: ‘U hebt mij verlost, HEERE, getrouwe God!’

Vaste oever

Op de derde dag bevestigt God die trouw als nooit tevoren. Hij wekt Zijn kind op uit de dood. Met de littekens van Zijn lijden staat Hij op de vaste oever van het onvergankelijke leven. Aan gene zijde van de dood, maar bewogen met ons die nog aan deze zijde zijn. Door de dood heen is God getrouw

gebleken, eens en voorgoed. ‘Ik was een Dode, maar Ik leef in eeuwigheid,’ roept Hij Johannes op Patmos toe. In dit eeuwige leven laat Hij allen delen die Gods trouw beamen.

De Reuver noemt dan een aantal voorbeelden uit de geschiedenis waaruit Gods trouw blijkt. Om als volgt af te sluiten:

Summum

Maar toch, meer dan voorschot is dat alles niet. Het summum houdt God nog achter de hand, als een tegoed voor straks. Beloofd is beloofd, zo waar als Jezus – de Zoon Die sprekend Zijn Vader is – de Amen, de Getrouwe, heet (Openb. 3:14). Geen sterveling kan Hem met recht van onbetrouwbaarheid betichten. Het is ook niemand geraden. De Geloofwaardige is ons vertrouwen waard.

Als het erop aankomt, is geloven allereenvoudigst. Het is jezelf, met heel de bagage van schuld en ontrouw, laten vallen op de beloftegrond van de Getrouwe. Die bodem houdt het wel. Sla Jesaja 54:10 maar op. Zijn beloften liegen er niet om. Zijn naam staat borg: de getrouwe Getuige (Openb. 1:5). ■

Bestuur en redactie wensen u Gods rust, vrede en zegen toe voor het nieuwe jaar. Ga met Hem!

UIT HET REFORMATORISCH DAGBLAD
VAN 26 OKTOBER 2020

In november werd er schuld beleden. Eerst op 8 november door ds. R. de Reuver namens de PKN. En vervolgens op verzoek van een comité van leden afkomstig uit verschillende kerkgenootschappen (incl. twee uit de GKv) in diverse kerkdiensten op 15 november. Een schuldbelijdenis over het falen van 'de' kerk als het ging om het opkomen voor de Joden tijdens de Holocaust. Lang niet iedereen heeft meege-daan. Ik ook niet. En dat niet omdat ik de Holocaust minder huiveringwekkend erg vond. De moeite met dit type schuldbelijdenis vond ik kort en goed verwoord in de column 'Schuldbelijden' van ds. J. Belder in het Reformatorisch Dagblad van 26 oktober.

Schuldbelijdenis voor het tekortschieten van 'de' kerk in oorlogstijd?

De scriba van de Protestantse Kerk erkent 75 jaar na de Duitse bezetting 'met schaamrood op de kaken' dat het instituut Kerk het voor en in de oorlog liet afweten, zelfs bijdroeg aan een klimaat 'van antisemitisme'. Wat zouden zij die toen aan het kerkroer stonden van deze aantijging vinden? Hadden wij binnen de context van toen betere keuzes gemaakt? Ironisch genoeg belijdt 'het instituut' zonder synodaal besluit niets. Wie is met deze ietwat verwaten stellingname eigenlijk echt gediend? Dat de christelijke kerk eeuwenlang het Joodse volk veel kwaad deed, is duidelijk. Maar geldt dit ook van gereformeerden en hervormden rond de oorlog? De hervormde synode riep in 1938 op tot hulp en barmhartigheid aan uit het oosten gevluchte Joden. In 1942 protesteerden verschillende kerken bij rijkscommissaris Seyss-Inquart tegen de voorgenomen deportaties. Vervolgens beleed de hervormde synode dat de 'mateloze Jodenhaat' de diepste fundamenten van het christelijk geloof aantastten.

Na de Februaristaking van 1941, het grootschalige protest tegen de eerste wegvoering van Joden, sloeg de bezetter fel toe. Hij richtte de Joodse Raad op, die uiteindelijk zijn eigen graf groef. Moesten de kerken niet zeer behoedzaam manoeuvreren?

‘Plegen wij met onze excuses nu geen verraad aan al deze zo op het Joodse volk betrokken kerkleden?’

Plaatselijk bekommerden tal van haar leden zich over Joodse medemensen. De Haarlemse familie Ten Boom wist met anderen veel Joden uit Duitse handen te houden. De directeur van de Hervormde Amsterdamse Kweekschool, later hoogleraar pedagogiek en CHU-senator Johan van Hulst, redde 600 Joodse baby's. Ds. Frits Slomp, alias Frits de Zwerver, verborg met zijn landelijke organisatie duizenden Joden. De orgelzolder van de Rotterdamse Breepleinkerk herbergde 34 maanden lang 3 Joodse gezinnen. Dit zijn maar enkele feiten.

Al voor 1940 waarschuwden predikanten als K. Schilder, D.A. van den Bosch, K.H. Miskotte en anderen voor het satanische van het nazisme. Veel dienaren van Christus werden in de oorlog gearresteerd, gemarteld en gedood, niet omdat zij zwegen en wegkeken! Plegen wij met onze excuses nu geen verraad aan al deze zo op het Joodse volk betrokken kerkleden? Historicus Jan Bank, auteur van *God in de oorlog*, reageerde op de radio en in de *Volkskrant* verbaasd op de PKN-actie en de woorden van dr. De Reuver. En hij is niet de enige. Onze tijd lijdt aan chronische voorouderschaamte, met een onverzadigbare behoefte aan morele terugblikken en spijtbetuigingen. Ondertussen voelen Joden in hedendaags Europa zich steeds onveiliger. Ook in Nederland. ■

BEELD
MARYNA
KRIUCHENKOUIT DE WAARHEIDSVRIEND
VAN 3 SEPTEMBER 2020

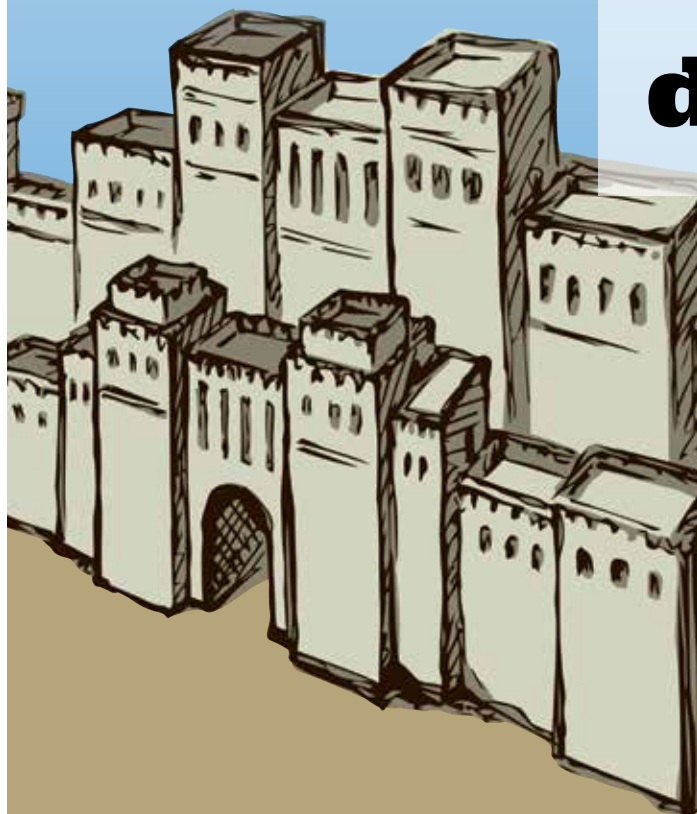
In De Waarheidsvriend van 3 september 2020 kijkt dr. M.J. Paul kritisch naar het veelvuldige beroep op de bijbelwoorden 'Zoek de vrede voor de stad' (Jer. 29:6).

Vrede voor de stad

In de afgelopen jaren heb ik dit motto vaak gehoord en gelezen. Het betekende meermalen dat mensen zich volop inzetten voor hun buurt en op indrukwekkende wijze anderen hielpen. Dat is prachtig, maar wat bedoelt Jeremia? Het verband maakt duidelijk dat deze profeet een geheel andere boodschap heeft dan Hananja. Er zijn inmiddels twee wegvoeringen naar Babel geweest. Hananja kondigt aan dat de weggevoerden binnen twee jaar zullen terugkeren. Jeremia is het hier niet mee eens: het oordeel van God duurt zeventig jaar. In die situatie stuurt deze profeet een brief naar hen die in Babel verblijven. Hij waarschuwt dat er geen spoedige terugkeer te verwachten is. Laten zij daarom in deze periode van wachten huizen bouwen en tuinen aanleggen. Het is goed wanneer er huwelijken gesloten en kinderen geboren worden. Daarna komt de oproep de vrede voor de stad te zoeken. Het is belangrijk te bidden voor die vijandige stad, want in haar vrede zullen de ballingen vrede hebben. Blijkbaar hadden de ballingen een relatieve zelfstandigheid. Een paar jaar geleden is een verzameling van meer dan honderd kleitabletten gepubliceerd. Die zijn afkomstig van het Babylonische dorp Yahuda uit circa 570 tot 480 voor Christus. De tabletten in het Babylonische spijkerschrift vertellen dat de Joden in dit dorp huizen bouwden, akkers en dadeltuinen aanlegden en er hun kinderen grootbrachten.

Tijdelijk

Toch is de boodschap van Jeremia: doe dit tijdelijk, totdat de tijd van Gods straf voorbij is en jullie weer terugkeren. De ballingen mogen zich niet thuis voelen in de vreemde omgeving en het is nodig afstand te houden van de cultuur en gods-

dienst van de Babyloniërs. Nadat de Perzen het Babylonische rijk overwonnen hadden, konden de Judeeërs naar hun eigen land terugkeren.

Andere situatie

Wij kunnen lijnen trekken naar onze maatschappij en ons positief inzetten, maar onze situatie is echt anders. Het is uiteraard goed te bidden voor de plaats waar wij wonen. Vanuit het Nieuwe Testament kunnen wij de toepassing uitbreiden met de verkondiging van het Evangelie en met diaconale aspecten. Ook kan het pelgrim-zijn in deze wereld een plaats krijgen.

**‘Wij kunnen lijnen
trekken naar onze
maatschappij en ons
positief inzetten, maar
onze situatie is echt
anders’**

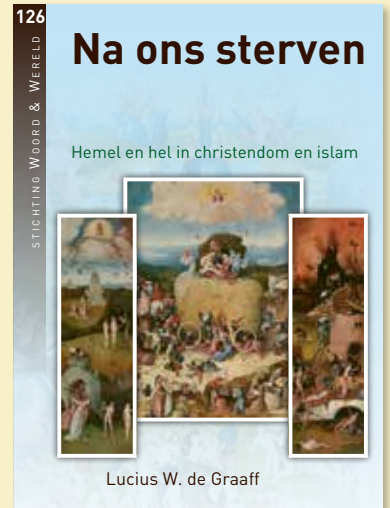
Bij het maken van dergelijke toepassingen is het belangrijk om aan te geven dat de omstandigheden gewijzigd zijn. Dat is beter dan een paar woorden uit een tekst als motto te gebruiken. De heilsgeschiedenis is verdergegaan. ■

Nieuw: Cahier 126

Na ons sterven

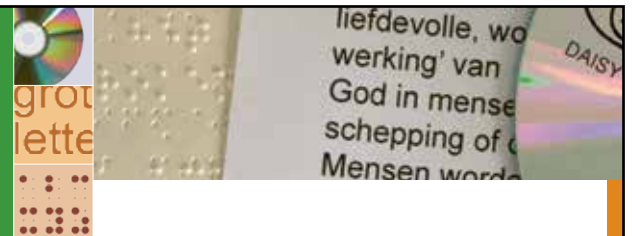
Hemel en hel in christendom en islam

Steeds minder christenen willen aannemen dat de hel echt een plaats is waar ongelovigen voor eeuwig moeten lijden. De hemel als plaats van licht en vreugde lijkt beter te passen bij een God die liefde is. En hebben moslims ook moeite met het aanvaarden van een hel? In dit cahier worden christendom en islam met elkaar vergeleken op het punt van hemel en hel. De verschillen komen scherp tot uiting in een aantal interviews met christenen en moslims over het geloof in de hel. Omdat vooral het geloof in de hel met name onder christenen ter discussie wordt gesteld, ligt daarop het hoofaccent.

Prijs bij abonnement op de cahiers € 10,25
Ook verkrijgbaar bij de boekhandel voor € 13,00

Bestel nú op www.woordenwereld.nl!

**Uw vertrouwde christelijke
bladen blijven lezen?
Dat kan via de CBB!**

De CBB, de Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden, heeft een grote collectie christelijke lectuur in grootletter en gesproken vorm.

Kijk op www.cbb.nl, bel naar 0341-56 54 77 of mail naar klantenservice@cbb.nl en vraag onze gratis catalogus aan.

**CBB, Christelijke Bibliotheek
voor Blinden en Slechtzienden**

UIT DE WAARHEIDSVRIEND
VAN 3 SEPTEMBER 2020

In hetzelfde nummer van De Waarheidsvriend publiceerde dr. T.A. Boer (hoogleraar Ethiek van de Gezondheidszorg aan de PThU te Groningen) onderstaande nuchtere column onder de titel 'Putjesschepper'.

Trots op de carrière van je kind

Iedereen wenst zijn kinderen natuurlijk het beste toe. Zelf heb ik opgroeiende tieners en veel vrienden die kinderen in die leeftijd en ouder hebben. Het gesprek is dan nog weleens: 'Wat gaat Anna studeren?' 'Heeft Twan al een baan gevonden waarin hij zich kan ontplooiën?' 'Mooi dat Joost het honoursprogramma mag doen!'

Want wat je vooral niet wilt, is dat je kind 'onder zijn niveau' gaat studeren en presteren. Dat het havo doet waar het met wat bijles vwo had kunnen doen. Dat het met een bureaubaan genoeg neemt, terwijl een leidinggevende functie hem op het lijf geschreven is.

Je vraagt je af of achter dit soort carrièredenken geen ernstig tekort aan realiteitsbesef schuilgaat. Ik heb er geen onderzoek naar gedaan maar schat dat zomaar 90 procent van de werkende wereldburgers niet het werk heeft waarin het zich kan ontplooiën en het ook nooit zal krijgen. Deze mensen fabriceren onderdelen voor apparaten, zetten die in elkaar, pakken ze in, vervoeren ze over zeeën en snelwegen, staan in winkels en op markten om ze te verkopen en vallen 's avonds doodmoe op de bank in slaap. Als ze 's avonds niet nog huishoudelijk werk moeten verrichten of zich moeten klaarmaken voor hun tweede baan: taxichauffeur, kabelreparateur, schoonmaker in een kantoorgebouw, billenwasser in de late dienst. Velen van hen zijn moderne slaven en van hun diensten maken velen van ons gebruik zonder dat we ons een moment afvragen of die mensen gelukkig zijn in hun werk. Stilzweigend gaan wij er misschien wel van uit dat wie in een kledingatelier werkt in Bangladesh of de trappenhuizen van ons kantoor schoonmaakt, er als kind al van droomde om dat werk te mogen doen.

Nu hebben relatief veel mensen in Nederland een humane werksituatie. Een ontplooi-baan. Maar laten we ons realiseren dat dat lang niet iedereen gegeven is, zeker globaal niet. 'In het zweet uws aanschijns,' zo is en blijft het.

Een succesvolle carrière vanuit christelijk perspectief is wanneer ons kind met liefde en geduld anderen dient. Of het nu als leidinggevende is of als lopendebandmedewerker, kunstenaar of putjesschepper: op zo'n kind kun je apetrots zijn. ■

Nader Bekeken is een periodieke uitgave van de Stichting Woord en Wereld en verschijnt 11 x per jaar. De Stichting geeft tevens een serie cahiers uit tot versterking van het gereformeerde leven.

DAGELIJKS BESTUUR VAN
DE STICHTING WOORD EN WERELD

Voorzitter
Ds. J. Wesseling (a.i.)
Secretaris
W. Hindriks
Penningmeester
W.A. Dreschler

REDACTIE NADER BEKEKEN

Hoofdredactie
Dr. P. Boonstra
Eindredactie
D.E. Slump-Schoonhoven
M.J.A. Zwikstra-de Weger
Redactie
Ds. S.M. Alserda
Drs. H.J. Boiten
Ds. C. van Dijk
Dr. B. van Egmond
Drs. J.W. van der Jagt
Ds. P.L. Storm

Redactiesecretariaat

Dr. J. Kooistra
Hemsterhuislaan 3, 9752 NA Haren
Tel.: 050 - 5344508
Mail: redactie@woordenwereld.nl

Medewerkers Nader Bekeken

Dr. H.H. van Alten, Pretoria ZA
Ds. J. Beekhuis, Hoogeveen
Ds. C. van den Berg, Amersfoort
Ds. H. van den Berg, Bergschenhoek
Drs. L. Bezemer, Hattum
Drs. F.J. Bijzet, Emmen
J.H. Bollemaat, Dalfsen
H. Boomstra, Den Helder, tekeningen/cartoons
A.C. Breen, Dunsborough, WA
Drs. E. Brink, Waddinxveen
Drs. J.J. Burger, Veenendaal
Ds. H. Drost, Grafhorst
Ds. P. Drost, Übelbach (Oostenrijk)
Drs. L.W. de Graaff, Heerde
Drs. B.P. Hagens, Soest
Dr. A.N. Hendriks, Amersfoort
Prof. dr. P.H.R. van Houwelingen, Kampen
Prof. dr. G. Kwakkel, Kampen
Ds. R.Th. Pos, Steenwijk
Ds. P. Schelling, Amersfoort
G.J. Schutte, Zeist
G. Slings, Lelystad
Ds. A. van der Sloot, Steenwijk
Dr. R.T. te Velde, Wezep
Dr. H. Veldman, Zuidhorn
Ds. J. Wesseling, Veenendaal
Drs. Joh. de Wolf, Amersfoort
Ds. G. Zomer Jzn., Nieuwendijk

Basisontwerp: Studio TinekeWerk
Vormgeving, prepress, fotografie:

Studio Bert Gort, Grijpskerk
Druk: VellendrukkerijBDU b.v., Barneveld

Gesproken versie: Nader Bekeken is ook op Daisy-cd en Webbox verkrijgbaar.

Inlichtingen: Chr. Bibl. voor Blinden en Slechtzienden,

tel. 0341-565 477, e-mail klantenservice@cbb.nl

ISSN 1380 - 3034

Adreswijzigingen en/of opzeggingen

INTERNET:

• www.woordenwereld.nl
• woordenwereld@spabonneservice.nl
• naderbekeken@spabonneservice.nl

POSTADRES:

• Woord en Wereldabonneservice, Postbus 105, 2400 AC Alphen aan den Rijn

TELEFOON:

• 088 - 110 20 42
• 0172 - 47 60 85

Beëindiging abonnement:

tenminste 4 weken voor het einde van de abonnementsperiode.

Bezorgklachten:

www.woordenwereld.nl/klantenservice

Meer informatie en uitgebreide abonnementsvoorwaarden op

www.woordenwereld.nl

Abonnementsprijzen:

Nader Bekeken € 38,00
Nader Bekeken + 4 cahiers € 76,00
Nader Bekeken studenten € 22,50
Nader Bekeken PDF € 22,50
Nader Bekeken PDF (buitenland Europa) € 32,50
Nader Bekeken PDF (buitenland overig) € 42,50
Cahiers bij abonnement (per jaar) € 41,00
Cahiers, losse verkoop € 15,00
Bankrekeningnummer: NL 75 INGB 0007 2255 58
Bic-code: INGBNL2A
Deze tarieven gelden bij machtiging (automatische incasso).
Voor betaling per acceptgirokaart of per eigen overschrijving geldt een opslag van € 2,-

Bankrekeningnummer voor giften:

NL42 RABO 0324 6259 01

De stichting Woord en Wereld heeft geprobeerd alle rechthebbenden te achterhalen en in te lichten. Mocht de vermelding van eigenaar of copyright onjuist of onvolledig zijn, neemt u dan contact op met de redactie.

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd worden en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van de redactie.

www.woordenwereld.nl

Neem nu een jaarabonnement en ontvang de special 'De bijbel of een biertje' gratis + het eerste jaar 50% korting!

Ga voor het afsluiten van een abonnement naar www.woordenwereld.nl

Kijk eens op onze website!

www.woordenwereld.nl

Daarop kunt u:

- De laatste nummers van Nader Bekeken bekijken.
- De nodige informatie over de nieuwste cahiers vinden.
- Direct een (deel van een) artikel uit het nieuwste nummer downloaden.
- Nummers die langer dan een jaar geleden verschenen zijn als pdf verkrijgen.
- Met de uitgebreide zoekfunctie, heel gemakkelijk, allerlei onderwerpen waar iets over geschreven is, vinden.

@NaderBekeken

www.facebook.com/naderbekeken

De zaligen

Toen zij de hemel binnenkwamen,
de arm voelden die om hun schouders boog
toen zij op aarde grote borden zagen
met 'welkom terug' en dan hun naam,
toen zij hoorden hoe wat goed was
eenmondig zo genoemd werd: goed,
toen zij niet langer door een spiegel zagen
en stralend verder liepen,
toen zij lachend aangesproken werden
als kind van God,
toen zij het contract onder ogen kregen
en lazen: deze schepping is speciaal voor jou,
toen wisten zij weer wat hij ooit had gezegd.

Eens had hij hen apart genomen,
hij had verteld waarop het stond wat hem betreft.
Ze hadden toen niet kunnen dromen
hoe mooi en groot en waar zijn woorden zouden zijn.

LEN BORGDORFF
UIT: *SCHRIFTGEDICHTEN*
(ROYAL JONGBLOED, HEERENVEEN, 2013)

BIJ MATTEÛS 5:1-12

Dit vers is een poging om iets van de komende heerlijkheid in woorden te vatten. En dat aan de hand van de zaligsprekingen. Het blijft maar stamelen. Dat stamelen is toch heel vertroostend.

'Toen zij niet langer door een spiegel zagen en stralend verder liepen toen zij lachend aangesproken werden als kind van God.'

Prachtige regels over de nederigen, treurende, zachtmoedigen, hongerenden naar gerechtigheid, barmhartigen, zuiveren van hart, vredestichters en de vervolgdgen om het geloof.

Eens had hij hen apart genomen, op de berg van de zaligsprekingen. 'Ze hadden toen niet kunnen dromen hoe mooi en groot en waar zijn woorden zouden zijn.'

Op de overgang naar een nieuw jaar is het mooi om over onze heerlijke toekomst te dromen.